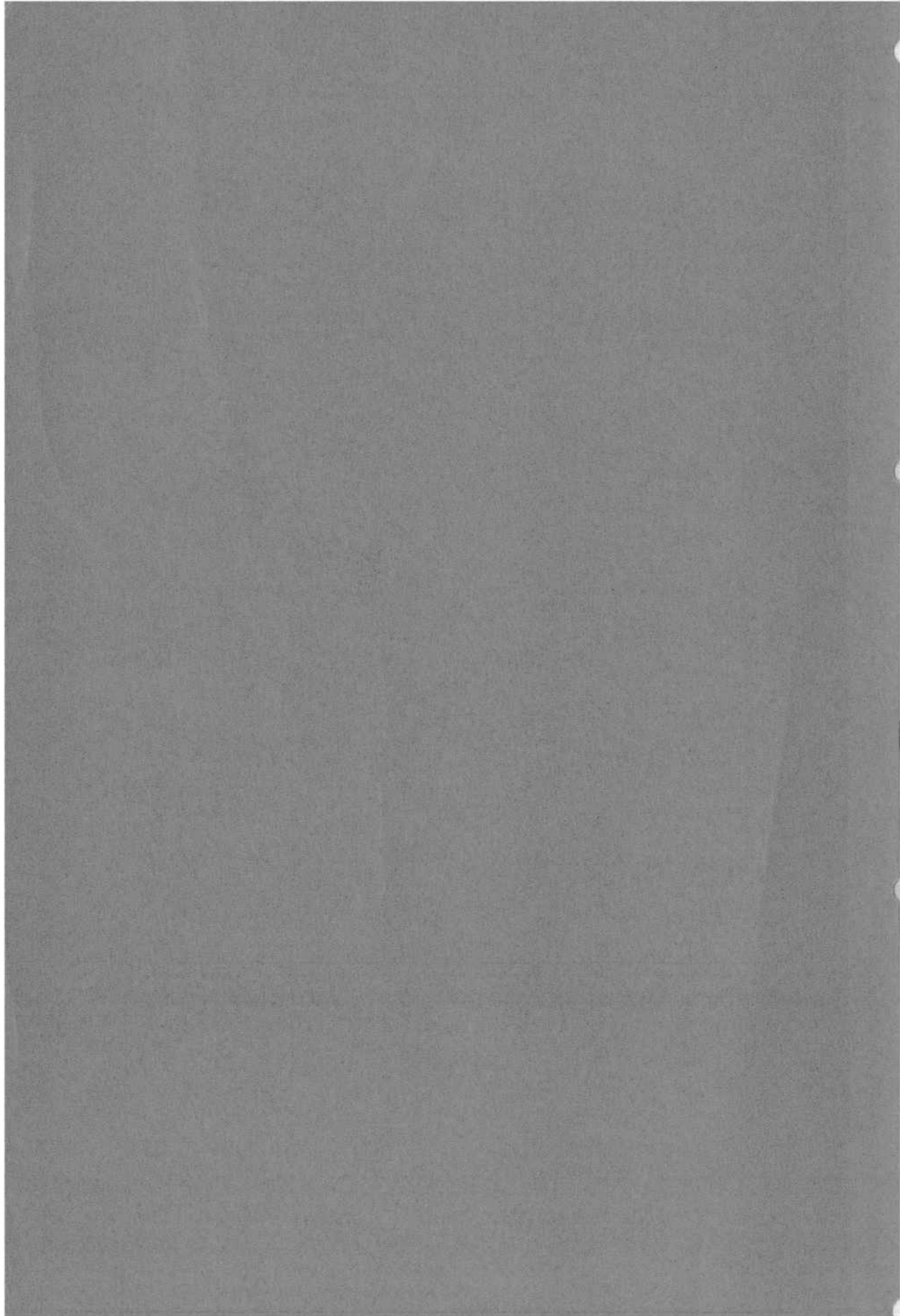
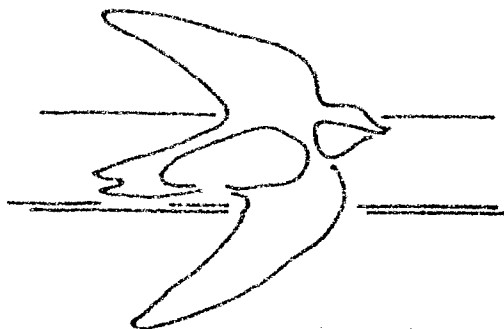

«HET BRUUIJSEL»

VOGELWACHT UDEN E.O.

VOGELWACHT UDEN E.O.

- Voorzitter** : P. van der Voort
Dorshout 2, Uden
Tel. 04132-63292
- Secretaris** : J.W. Hermans
Broekmorgen 28, Uden
Tel. 04132-69804
- Penningmeester** : B. Gevers
Hoornstraat 6, Uden
Tel. 04132-60613
- Bestuursleden** : A. v.d. Acker, W. Janssen, J. van Bergen
- Bank** : Rabobank Uden rek.nr.: 15.49.30.989
gironummer bank: 1096522

"HET BRUUSEL"

Een orgaan van Vogelwacht Uden e.o.

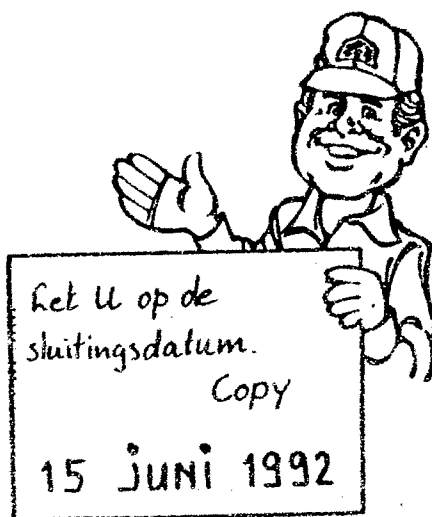
- Redactie** : M. Hoefnagels, J.W. Hermans, P. Noy,
P. v.d. Acker, J. Hermans, Y. Gevers
- Tekeningen** : W. Janssen
- Typewerk** : A. v.d. Acker, Y. Gevers, P. Noy

NUMMER 1, 1992

We zien niet graag dat iemand gedeeltes van dit blad gebruikt, voordat we daar schriftelijk toestemming voor hebben gegeven.

Inhoud

Mededelingen Redactie	Margreet Hoefnagels	3
Mededelingen Bestuur	Jan-Willem Hermans	5
In de kijker ... Taakgroep Nestkasten	Peter Noy	7
De oeverzwaluw in 1991	Jan-Willem Hermans	11
Kraanvogels in La Champagne	John Hermans	12
In gesprek met ... Anita van den Acker	Margreet Hoefnagels	14
Inventarisatie 3 kensoorten	John Hermans	16
Verslag jaarvergadering Vogelwacht	Anita van den Acker	17
Op stap ... de Voskuilenheuvel	Pedro van den Acker	18
Excursie ... ?	Peter Noy	20
Jaarverslag Taakgroep Inventarisatie	Peter Wienbelt	23
Bijzondere Waarnemingen	Peter Noy	26
Wetenswaardigheden	John Hermans	27
Naar België ... ?	Jan-Willem Hermans	30
Vogel onder de loep ... De merel	Peter Noy	32
Vogelnamen - dialect (deel 1)	Peter Noy	33

Mededelingen Redactie

Buiten stormt het. De bomen kreunen onder het geweld van de windvlagen. Soms striemt een mengsel van regen, hagel en sneeuw de ruiten En dan moet je gaan schrijven over de lente!! Maar wie weet hoe het eruit ziet als jullie dit Bruujtsel onder ogen krijgen. Misschien heb je wel geen tijd om het te lezen vanwege de tuin of alle vogels die weer flierend en fluitend terug komen ...

Beschouw dit dan maar als bed-lektuur. Nog gauw een van onze artikelen voor het slapen gaan en mooie dromen zijn verzekerd. Want wat hebben we dit eerste nummer zoal te bieden? Om te beginnen natuurlijk de vertrouwde vaste rubrieken. Het bestuur vertelt wat haar bezighoudt. Ons nieuwe bestuurslid heb ik even aan de tand gevoeld in "In gesprek met ...".

Pedro van den Acker is ditmaal samen met Jan-Willem Hermans op stap geweest naar de Voskuilenheuvel bij Venhorst terwijl Peter Noy lang heeft moeten "bruujen" voor hij een vogel onder de loep had. Uiteindelijk is het de merel geworden.

Peter Wienbelt heeft het jaarverslag over de inventarisaties van het afgelopen jaar gemaakt. Pluim op de hoed voor de mensen die daar toch maar weer vele zondagochtenden voor uit hun warme bed zijn gekomen. Hopelijk zijn jullie tevreden over het resultaat.

Geen vaste rubriek, maar wel een verhaal wat, vanwege de lengte over twee edities wordt uitgesmeerd, is "Vogelnamen-dialect" van Peter Noy. Hij is nog eens dieper in de dialect-namen voor onze gevederde vrienden gedoken, waarbij hij dankbaar gebruik heeft gemaakt van een paar nieuwe bronnen: Johan en Miet van Kessel. Overigens zonder daarbij de eerdere gegevens van Piet en Marie de Jong over het hoofd te zien. Misschien zijn er nog wel meer folkloristische weetjes die iets met vogels te maken hebben, geef maar door aan Peter Noy!

Bij ieder voorjaar hoort iets nieuws, dat is ook nu het geval. Het Bruujtsel wordt vanaf nu opgefleurd met een tweetal nieuwe rubrieken, die iedere uitgave weer vol staan met allerlei interessante informatie. De eerste is genaamd: "Wetenswaardigheden ..." en is samengesteld door John Hermans. Hij verzamelt tal van gegevens en anekdotes uit tijdschriften en kranten .. leuk! De volgende nieuwe rubriek komt uit de pen van Peter Noy en heet: "In de kijker ...". Elke uitgave wordt een taak- of werkgroep aan het jasje getrokken hoe het er bij hun aan toegaat. Nieuwe leden kunnen zich dan wat gemakkelijker een beeld vormen en zich aansluiten natuurlijk. Dit keer komt de taakgroep Nestkasten aan het woord bij monde van coördinator Harrie Claassen.

En dan komen er nog hele leuke verhalen, zoals het verslag van twee drie-mans excursies. De ene naar het Wijboschbroek in combinatie met de Maashorst en de andere naar de Tongelaar te Mill. Anita van de Acker maakte een impressie van de jaarvergadering. John Hermans deed dat van zijn vakantie aan het "Lac du Der" in Frankrijk waar hij heel bewust op zoek was gegaan naar kraanvogels. Hij doet in een ander verhaal weer een oproep om drie kensoorten (geelgors, boomleeuwerik en roodborsttapuit) te gaan inventariseren.

Ideaal dus voor de minder matineuzen onder ons, oftewel de minder vroege vogels onder de vogelaars!

Zijn broer Jan-Willem heeft een rapport over 1991 ontvangen met betrekking tot de stand van zaken van de oeverzwaluwen, waarvan hij ons het een en ander wil vertellen.

Als we het rijtje schrijvers langs gaan blijkt dat de redactieleden zich dit keer wel erg uitgesloofd hebben. De namen Hermans en Noy staan er veelvuldig. Mogen we voor het volgende Bruujssel weer een beroep doen op jullie? Andere praat geeft weer aanleiding tot nieuwe praat, niet waar!

Tot slot kunnen wij jullie melden dat Martien van den Elzen en Lilian Beniers, Dianne en Peter van Asseldonk, Klaas Radsma en Margreet Konter, Willem en José Peters verblijd zijn met de geboorte van een zoon of dochter. De Redactie feliciteert de gelukkige ouders van harte met de geboorte van hun kind.

Margreet Hoefnagels

 *
 *
 *
 * KAREL
 *
 * 12 december 1991
 *
 * Martien van den Elzen
 * Lilian Beniers
 *
 *
 *
 * Hoornstraat 8
 * 5402 HP UDEN
 * Tel.: 04132 - 64850
 *

 *
 *
 *
 * MAARTJE
 *
 * 9 februari 1992
 *
 * Klaas Radsma
 * Margreet Konter
 *
 *
 *
 * Sterappel 51
 * 5401 LV UDEN
 * Tel.: 04132 - 85974
 *

 *
 *
 *
 * HANNES
 *
 * 10 januari 1992
 *
 * Peter van Asseldonk
 * Dianne van Asseldonk
 * Linda
 * Michelle
 *
 *
 * Vosdeel 5
 * 5427 RK BOEKEL
 * Tel.: 04922 - 3923
 *

 *
 *
 *
 *
 * GIEL
 *
 * 19 maart 1992
 *
 * Willem Peters
 * José Peters
 * Wout
 *
 *
 *
 * Ploegdrijverke 12
 * 5404 PJ UDEN
 * Tel.: 04132 - 52529
 *

Mededelingen Bestuur

Ledental

Een tweetal leden hebben bedankt voor hun lidmaatschap. dit zijn Gerrit Schotveld en Frans Boeijen.

Vogelbescherming

Voortaan zal in het blad Vogels een rubriek opgenomen worden waarin de vogelwerkgroepen in het land hun publiekswandelingen aankondigen. Ook wij hebben hiervan gebruik gemaakt. De publiekswandelingen van 20 april en 17 mei a.s. zijn reeds doorgegeven. Beide wandelingen vertrekken om 08.00 uur vanaf het Bezoekerscentrum Slabroek. Daarnaast heeft Vogelbescherming alle burgemeesters van Nederland gevraagd geen kievitseieren meer in ontvangst te nemen. Hiervoor in de plaats wordt een chocolade-ei aangeboden. Het julinummer van het tijdschrift Vogels zal speciaal in de aandacht staan van de kunstmatige oeverwaluwanden in Nederland. Wij zullen ons best doen om hierin zo goed mogelijk naar voren te komen om te zorgen dat er nog meer wanden in Nederland gebouwd zullen worden.

De Groenhoeve

Denken jullie nog aan de aankleding van de Groenhoeve! Ideeën, suggesties e.d. zijn altijd welkom. Een belletje naar Jan-Willem Hermans is voldoende (tel.: 69804)

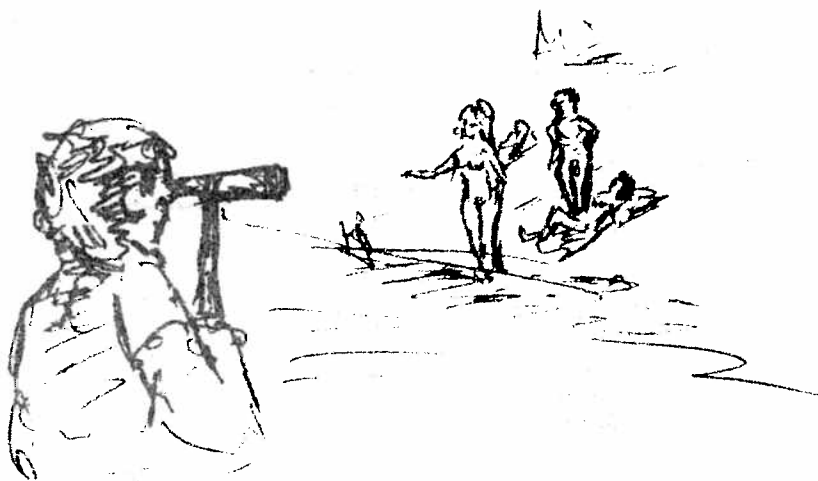
Hemelrijk

Op 14 maart jl. heeft Vogelwacht Uden aan Ton en Gerry Derks een foto overhandigd van een oeverzwaluw. Dit in het kader van de in gebruikname van hun nieuwe paviljoen. De foto zal een plaats krijgen in het paviljoen.

Roodborstjes kijken op het Hemelrijk

Voor degene die het ontgaan is het volgende. Tijdens de carnaval stond de Vogelwacht volop in de belangstelling. Dit had alles te maken met de combinatie naaktrecreatie en vogels kijken op het Hemelrijk. Op de pronkzitting van de Knoerissen bracht de groep "Vagebond" een lied ten gehore geënt op een lied van René van 't Groenewoud en voorzien van o.a. de volgende zinnen: "Kom bij de Vogelwacht", het is zo fijn om bij de Vogelwacht te zijn", "Heel Uden te kijk op het Hemelrijk". Met een knoepert van een telescoop lukte het deze groep prima om deze "vogels" te bekijken. Tijdens de optocht in Volkel kon men genieten van een fraaie wagen voorzien van een naakte vrouw en enkele "vogelwachters" achter het riet. Als dit niet voor een geweldige ledenaanwas zorgt, dan weten wij het ook niet meer. Of om bij het motto van de Knoerissen te blijven, vogels kijken op het Hemelrijk " 't is krek zo ge't vat".

Jan-Willem Hermans

In de kijker ...

Taakgroep Nestkasten

Met ingang van deze editie starten we een nieuwe rubriek met als titel:

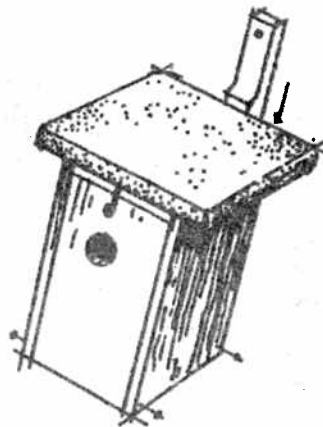
"In de kijker ...". Ieder kwartaal zet de Redactie een taak- of werkgroep "in de kijker". Er wordt contact gelegd met de coördinator van de betreffende taakgroep

waarbij zaken aan de orde komen, zoals: het profiel van de taakgroep, doelstellingen, cq. taken, de deelnemers(sters), werkwijze, systeem etc. Hierdoor krijgt men een beter beeld van de verschillende taakgroepen binnen de Vogelwacht Uden. Vooral die leden die wat minder op de hoogte zijn van de activiteiten binnen onze vereniging, kunnen zich door middel van deze rubriek op de hoogte stellen van wat er zich zoal binnen onze club afspeelt. Nog beter is, door zelf aan een of meerdere taakgroepen deel te nemen. Uiteraard is het ondoenlijk om aan alle taakgroepen mee te doen. Vandaar dat deze rubriek ertoe bijdraagt dat de lezer een beter inzicht krijgt in het wel en wee van een taakgroep.

De taakgroep Nestkasten is al sinds lange tijd actief binnen de Vogelwacht. Vóór 1983 gebeurde dat nog niet echt gestructureerd. Om het een en ander wat meer projektmatig aan te kunnen pakken zijn vanaf 1983 een aantal taakgroepen in het leven geroepen, waaronder de taakgroep Nestkasten.

De naam "nestkasten" is voor de niet-ingewijden misschien wat verwarrend omdat deze taakgroep niet het totale scala aan nestkasten binnen de Vogelwacht beheert, maar zich voornamelijk inzet voor de holenbroeders (kool-, pimpel-, kuif- en zwarte mees, gekraagde roodstaart, bonte vliegenvanger en specht). Naast de bestaande taakgroepen Stootvogels, Kerkuilen en Oeverzwaluwen, die allen het verschaffen van nestgelegenheid gemeen hebben, past de benaming "Taakgroep holenbroeders" misschien beter in dit kader. De officiële doelstelling luidt dan ook: het verschaffen van nestgelegenheid aan vogels en dan met name holenbroeders, welke de beschikbare ruimte ontberen.

Coördinator Harry Claassen heeft de taakgroep van begin af aan opgestart en doen uitgroeien tot wat het nu is; een fanatieke groep vrijwilligers die er heel wat vrije uurtjes insteekt om de werkzaamheden gestroomlijnd te laten verlopen. Momenteel telt de werkgroep acht medewerkers(sters), verdeeld in vier groepjes van twee personen. Iedere groep heeft circa 50 nestkasten in het beheer. Met -beheer- wordt bedoeld; het onderhouden (schoonmaken, repareren) van diezelfde kasten en inventariseren van alle broedgevallen. De administratieve verwerking

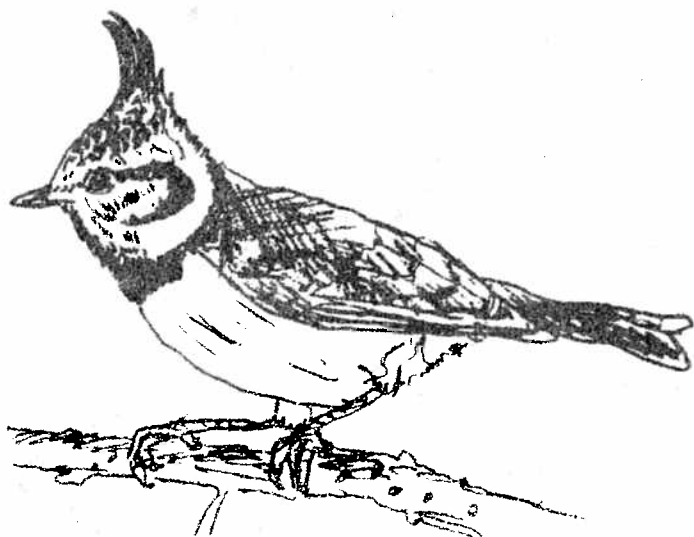

van de gegevens valt hier ook onder. Van eerdergenoemde vier groepjes is er één actief in de bossen van Odiliapeel. Dit zijn Rien de Mol en Harry van Dijk. Een gebiedje in het zuidoostelijk gedeelte van de Maashorst wordt door Jan Verhoeven en Henk van de Acker beheerd.

Lilian Beniers en Theo Thijssen hebben noordoostelijk van het Slingerpas een vijftigtal nestkasten hangen, terwijl Harry en Irene Claassen een gebied in de nabijheid van de Bosdreef onder hun hoede hebben.

Het totaal aantal nestkasten bedraagt op dit moment 214 stuks. Hiervan zijn er 88 zogenaamde selectieve kasten met een vlieg-gat t/m 27 mm (zwarte-, pimpel- en kuifmees). Het aantal mezenkasten met een vlieggat van 28 mm t/m 34 mm bedraagt 99 stuks, voornamelijk bedoeld voor koolmezen. Van de half-open kasten (vliegenvanger en gekraagde roodstaart) zijn er 25 stuks. Tot slot completeren 2 middelgrote kasten (specht of spreeuw) het geheel.

Een van de aandachtspunten van de werkgroep is, naast het kwantitatieve aspekt waarbij zoveel mogelijk nestkasten gevuld moeten zijn, het kwalitatieve aspekt waarbij getracht wordt zoveel mogelijk soorten in de nestkasten te krijgen. Iedereen weet dat kool- en pimpelmezen zich vrij gemakkelijk in kunstmatige nestkasten laten voortplanten. Voor de wat meer gevoeligere soorten zoals kuifmees, zwarte mees, gekraagde roodstaart en bonte vliegenvanger ligt dit duidelijk anders. Wie de jaarverslagen van de taakgroep Nestkasten goed bijhoudt moet dit beamen.

Eén van de prioriteiten voor het komend broedseizoen is de speciale aandacht voor de kuifmees. Bij wijze van proef worden momenteel op kuifmezen afgestemde berkenkasten gemaakt en opgehangen. Dit hangen gebeurt na zorgvuldige vaststelling van hun territorium. Het is namelijk gebleken dat een kuifmezen-echtpaar altijd een

vaste broedplaats heeft. Deze zorgvuldige benadering geldt ook voor de gekraagde roodstaart. Om te voorkomen dat de voor hen bedoelde half-open nestkasten bezet worden door bijvoorbeeld koolmezen, hangt men genoemde kasten pas op als de zang van de gekraagde roodstaart duidelijk maakt dat een bepaald gebied het hunne is voor de duur van het broedseizoen.

Door de steeds groter wordende recreatiedruk in de omliggende bossen worden de laatste jaren steeds vaker nestkasten ontvreemd, danwel vernield. Vooral in de bossen van Odiliapeel was dit het geval. Om dit tegen te gaan zijn de afgelopen tijd de nestkasten, welke een opvallende plaats hadden, bijvoorbeeld net langs een doorgaande route, naar een andere locatie verplaatst. Ook de ophanghoogte is veranderd van ooghoogte (ca. 1,5 - 1.75 mtr.) naar 1 meter. Dit alles heeft tot gevolg dat er minder nestkasten worden vernield en dus meer jonge vogels behouden blijven.

Vóór ieder broedseizoen, omstreeks maart, heeft de taakgroep een bespreking waarin alles nog eens op een rijtje wordt gezet. Wie doet wat? Met welke nestkasten wordt er gewerkt? Bepalen van de startdatum etc. etc. Dit voorjaar wordt in het weekend van 18 april a.s. door de vier groepen begonnen met het inventariseren van de nestkasten. Tijdens het broedseizoen, wat van half april tot begin juli loopt, worden iedere 14 dagen alle nestkasten op aanwezigheid van eieren en/of jongen gecontroleerd. Van iedere nestkast wordt een zogenaamde nestkastkaart aangelegd. Hierop worden alle relevante gegevens vermeld, zoals: nestkastnummer, plaatsbepaling, vogelsoort, controle data, aantal eieren en jongen. Eenmalig wordt ook informatie met betrekking tot de nestkast zelf (soort materiaal, afstand tot maaiveld, type kast etc.) en het soort terrein (loof- of naaldbomen, droog of nat gebied etc.) vermeld. Genoemde kaarten dienen ervoor om alle gegevens op een uniforme manier te kunnen vastleggen en inzamelen ten behoeve van het SOVON. De ingevulde nestkastkaarten worden daarom ook aan het einde van ieder broedseizoen naar het SOVON opgestuurd. Met het centraal opslaan van door een groot aantal personen verzamelde gegevens van broedgevallen wordt het mogelijk de broedbiologie van allerlei soorten te onderzoeken. Zo kunnen de verzamelde gegevens inzicht geven in de jaarlijkse variatie van de legselgrootte en het aantal jongen dat per nest uitvliegt, evenals het tijdstip waarop de vogels met de eileg beginnen. Verschillen tussen bijvoorbeeld het noorden en zuiden van het land kunnen aan het licht komen, of die tussen verschillende biotopen. Uiteraard worden alle gegevens met de computer verwerkt. Een deel hiervan kan men terugvinden in de Atlas van Broedvogels, samengesteld door het SOVON. Jammer genoeg is het Harry Claassen nog niet gelukt om van het SOVON een terugkoppeling te krijgen waarin de relatie gelegd wordt tussen de inventarisatiegegevens van Vogelwacht Uden met die van soortgelijke biotopen en/of inventarisatiegebieden in de rest van Nederland. Hierdoor zou het mogelijk zijn wat meer inzicht in de lokale stand van zaken te krijgen.

Naast het normale nestkastenonderzoek worden regelmatig bijzondere projecten geïnitieerd. In 1990 betrof dat een door de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen geïnitieerde landelijke inventarisatie van de eischealkwaliteit van koolmezen en andere holenbroeders, waaraan ook de Udense Vogelwacht heeft deelgenomen. In het laatste jaarverslag van de taakgroep Nestkasten heeft coördinator Harry Claassen enkele resultaten hieromtrent van de eigen werkgroep vermeld.

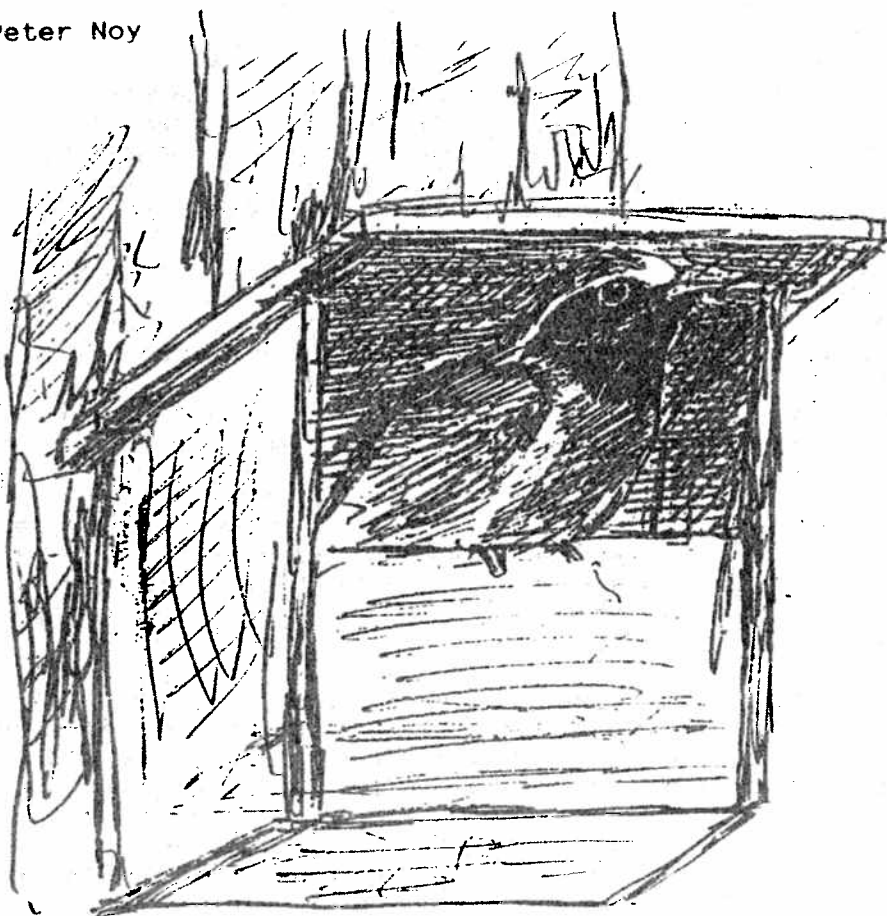
Inmiddels is het eindrapport van dit speciale onderzoek vrijgekomen, zodat hier ongetwijfeld in de volgende editie van "het Bruujssel" het een en ander over verteld kan worden.

Een vervolgproject is door bovengenoemde instantie in gang gezet. Gevraagd wordt om alle dode vogels, die aan een aantal criteria voldoen, te verzamelen en op te sturen. Dit heeft ten doel, enerzijds om na te kunnen gaan wat voor kalkbron de vogels gebruiken en hoeveel kalk een vogel in het skelet opslaat. Anderzijds om te kunnen bepalen hoeveel vogels die dood op het nest worden gevonden zijn gestorven aan legnood. Legnood ontstaat onder andere als gevolg van kalkgebrek.

Ondanks deze bijzondere projecten gaat het normale inventarisatiewerk gewoon door. Om het seizoen sluitend te maken heeft de werkgroep in het najaar altijd een evaluatiegesprek. De balans van het voorbije broedseizoen wordt opgemaakt en weergegeven in het jaarverslag. Vervolgens worden de winteractiviteiten bepaald en in een actieplan omgezet. Dit is een ideale tijd voor het schoonmaken, onderhouden en eventueel vernieuwen van de nestkasten.

Als de knoppen in het voorjaar weer beginnen uit te lopen is de taakgroep Nestkasten er weer klaar voor!

Peter Noy

De oeverzwaluw in 1991

Zoals we in het vorige nummer al aanhaalden, hadden we het vorig jaar 44 broedparen op het Hemelrijk. Dit was een verhoging ten opzichte van 1990 maar nog lang niet het aantal van ca. 120 paren in 1989. De schommelingen van de stand zijn enigszins terug te vinden in het landelijk beeld. Het instituut voor bos- en natuuronderzoek (voorheen RIN genoemd) verzamelt deze gegevens al jaren. Herman Leys is de stuwende kracht hierin. Het verslag van de landelijke inventarisatie van de oeverzwaluw 1991 hebben we recentelijk binnengekregen. Hier volgt een korte samenvatting van het rapport.

Het aantal oeverzwaluwen in 1991 is ten opzichte van 1990 weer achteruit gegaan. Hierbij moet wel gesteld worden dat het aantal tellers flink afgenomen is, waardoor uiteraard de betrouwbaarheid verminderd is. Alle lang bestaande kolonies herbergden echter minder broedparen dan in 1990 en 1989. Nieuwe kolonies werden weinig gevonden. Op grond van tellingen werden in 1991 tenminste 5.215 broedparen vastgesteld in 172 kolonies, verdeeld over 92 atlasblokken. Deze atlasblokken worden ook wel 110 kilometerblokken genoemd. In vergelijking met 1990 werd in dezelfde kolonie-habitats in 1991 een gemiddelde achteruitgang vastgesteld van circa 29%. De werkelijke broedpopulatie in 1991, met inachtneming van de niet getelde gebieden moet derhalve gesteld worden op ca. 6.500 broedparen (zie onderstaande tabel). We zijn benieuwd wat het jaar 1992 ons zal brengen. Zeker nu er weer veel graafactiviteiten plaatsvinden op het Hemelrijk. De verwachtingen zijn hooggespannen, temeer daar de overwinteringsomstandigheden in de Sahel-gebieden door een iets hogere neerslag gunstiger is geworden.

Telresultaten 1991*)

Jan-Willem
Hermans

1991	aantal			geteld aantal broed- paren	gemid. kolonie grootte	bezet- tings %	aantal broedparen geschat*)
	atlas- blok- ken	km. blok- ken	kolo- nies				
Groningen	10	11	24	1010	42,1	87	1100
Friesland	7	7	10	666	66,6	89	700
Drenthe	12	12	17	719	42,3	88	800
Overijssel	6	8	13	206	15,9	83	250
Gelderland	12	9	21	815	38,8	89	875
Utrecht	2	2	2	18	9,0	47	50
Noord-Holland	3	3	3	38	12,7	100	50
Zuid-Holland	4	4	4	45	11,3	65	100
Zeeiland	6	6	11	254	23,1	81	300
Noord-Brabant	20	25	39	672	17,2	89	750
NB grens België	3	5	15	441	29,4	92	500
Limburg	2	2	3	104	34,7	35	525
Flaveland	5	6	10	377	37,7	94	500
Totaal 1991	92	110	172	5215	30,3	84	6500
Totaal 1990	119		264	7837	29,7	82	9100
Totaal 1989	123		322	9871	31,0	85	11500
Totaal 1988	140		346	7706	22,3	78	6000
Totaal 1987	117		228	5875	26,0	78	6000
Totaal 1986	102		174	3940	22,6	81	4000

*) De telgegevens zijn gebaseerd op alle informatie die tot en met 31 december 1991 is ontvangen.

Kraanvogels in La Champagne

Van 6 tot en met 9 maart 1992 heb ik, tesamen met 6 anderen een reis gemaakt naar het Lac du Der - Chantecoq, speciaal om hier de kraanvogels te zien.

Het Lac du Der is een meer in de Champagnestreek in Noord-Frankrijk. Het ligt ongeveer 50 kilometer onder Forêt D'Argonne in de buurt van St. Dizier.

Begin maart verzamelen zich hier elk jaar duizenden kraanvogels op de terugweg naar hun broedgebieden. Ik weet niet of het bij jullie bekend is maar de meeste kraanvogels overwinteren in Zuid-Spanje in de Extramadura. Van daaruit vliegen ze rechtstreeks naar het Lac du Der om hier enige dagen weer bij te komen. Vanaf het Lac du Der vliegen de meeste kraanvogels naar Noord-Duitsland alwaar het schiereiland Rügen een belangrijke pleisterplaats is. Van daaruit verspreiden zich de kraanvogels over hun broedgebieden in Zweden en Finland. Het meer wordt door de kraanvogels gebruikt als rustplaats en je ziet dan ook 's avonds honderden kraanvogels overvliegen die op eilandjes in het meer de nacht doorbrengen. 's Morgensvroeg tegen zonsopgang zie je deze kraanvogels weer vanaf het meer wegvliegen en gaan ze binnen een omtrek van 5 tot 10 kilometer van het meer fourageren op vooral de mais- en aardappelvelden.

Toen wij daar vrijdagavond rond 17.00 uur aankwamen was het al meteen raak. Hier en daar zagen we enkele kleine groepen kraanvogels naar het meer vliegen en in een dode boom in het meer zat een zeearend. Voor mij de eerste keer dat ik een zeearend heb gezien. Nu weet ik ook meteen waarom ze deze vogel de "vliegende deur" noemen, omdat zijn vleugels inderdaad zo ongeveer de afmetingen van een deur hebben. Een prachtig gezicht, vooral toen we hem de volgende dag om een uur of negen vanaf de bossen, niet ver van ons vandaan, het meer over zagen vliegen. Hij dreigde nog uit te vallen naar een paar eenden (zijn prooi), maar staakte halverwege zijn poging en vloog toen weer naar zijn dode boom. Op ongeveer 100 meter verwijderd van zijn dode boom vlogen zo'n 150 aalscholvers, die in de boom zaten, in paniek weg. Pas minuten nadat de zeearend was neergestreken hadden een aantal aalscholvers weer de moed om hun stekje in de boom op te zoeken. Verder zijn er

op het meer allerlei soorten eenden te zien, zoals nonnetje, grote zaagbek, brilduiker, smient, krakeend en wilde eend. In de direkte omgeving van het Lac du Der heb je vele kleine vennetjes, waar je o.a. slobbeend, dodaars, kuifeend en tafeleend kunt zien. Ook hoorden we hier een paar keer de roerdomp zijn kenmerkend "hoemp"-geluid voortbrengen.

Ook waren hier op dit vroege tijdstip van het jaar al diverse zomervogels aanwezig, zoals de roodborsttapuit, de zwarte roodstaart en de tjiftjaf. De laatste heb ik in de drie dagen volop gehoord en gezien. Nog enkele fraaie vogelsoorten die we deze dagen hebben waargenomen zijn de appelvink, de grauwe gors en het vuurgoudhaantje. Soorten die bij ons zeer zelden tegenkomt. Ook over de stootvogels valt in de Champagnestreek niet te klagen, want behalve de al genoemde zeearend zagen we nog de torenvalk, sperwer, buizerd, rode wouw en zwarte wouw. Van de zwarte wouw hebben we bovendien zeven exemplaren tegelijk gezien. Volgens een aantal vogelaars was er zelfs een slechtvalk aanwezig, maar deze hebben wij zelf niet waargenomen.

Kortom een hele mooie, korte vakantie waar je volop kunt genieten van de vogels. Vooral de vertrekdag was er een die ik niet gauw zal vergeten. Want voordat we weer teruggingen naar Nederland besloot een klein groepje om nog eens naar de kraanvogels te gaan kijken. Uiteraard hoorde ik tot het kleine groepje wat meeging (niet te verzadigen).

Nadat we 's morgens bij het meer de kraanvogels zagen vertrekken besloten we om eens goed te gaan kijken waar ze aan de grond gingen. We hoorden ze telkens achter een bos, maar konden ze vanaf dat bos niet zien. Nadat we op een detailkaart goed hadden gekeken reden we een landweggetje in en nog vrij plotseling stonden daar op een 30 meter afstand een 35 kraanvogels voor ons. Zo hebben we daar nog een kwartier uitgebreid en van dichtbij de kraanvogels gadeslagen.

Bijzonder daarbij was dat er al een heleboel kraanvogels bij waren die hun baltsritueel ten tonele spreidden. Dit is een soort eigenaardig dansen, een schouwspel wat je niet gauw vergeet.

Op die manier hadden we nog een mooi einde van onze reis, ondanks het feit dat de dag ervoor ons busje was opengebroken en waarbij ze van drie personen de foto-apparatuur hadden weggehaald. Gelukkig voor mij behoorde ik niet tot een van deze gedupeerden. Al met al was deze reis zo interessant dat we dit de komende jaren best eens met een groepje van de Vogelwacht zouden kunnen doen. Ik houd mezelf in ieder geval aanbevelen.

John Hermans

In gesprek met .. Anita van den Acker

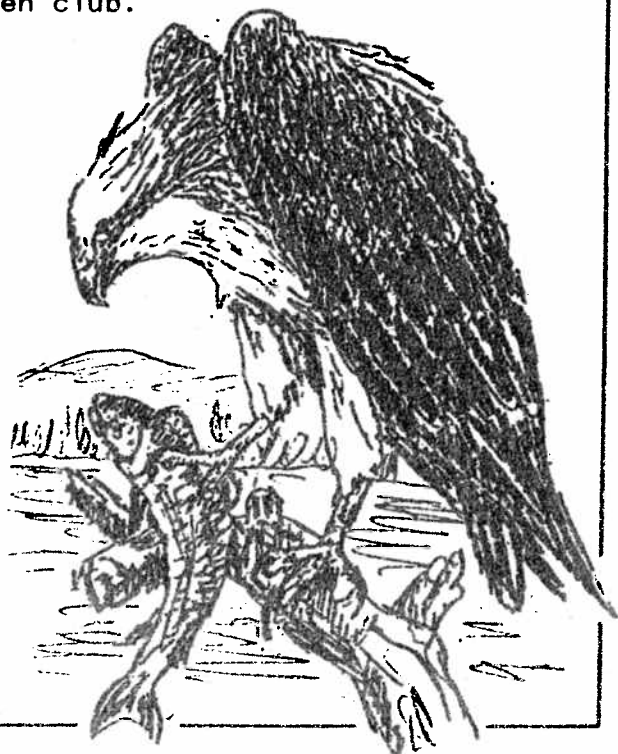
Als je op de laatste ledenvergadering geweest bent zal haar naam je bekend voorkomen: zij is het nieuwe bestuurslid wat het vrouwelijk deel van onze vereniging vertegenwoordigt. "Niet dat vrouwen nou gemakkelijker naar mij toe stappen, dan naar een van de mannen...", veronderstelt Anita. "Maar... bij zo'n groot aantal vrouwelijke clubleden hoort er toch ook een vertegenwoordigster in het bestuur nietwaar?"

Voor ons was het een goede aanleiding om Anita eens wat meer voor het voetlicht te halen. Het geluk was daarin met ons want onze "agenda's pasten op elkaar". Tja, zo gaat dat als er niet alleen hard gewerkt, maar ook nog gestudeerd moet worden! Overdag werkt Anita op de financiële administratie van wat nu nog het Willem-Alexanderziekenhuis in Den Bosch heet, maar wat over een poos het B.M.C. wordt: het Bosch Medicentrum. Dat betekent voor Anita weer extra werk. Maar dat is ze gewend: Komend van een centrale administratie naar een geprivatiseerde en via een fusie nu in het Willem-Alexander.

Als ik dit zo teruglees heb ik het idee op de economische pagina van de krant beland te zijn... Voor Anita is het gesneden koek. Al vroeg wist ze dat ze met cijfers wilde werken. De computer heeft voor haar ook weinig geheimen meer. Daar heeft zowel de scholing als de praktijk wel voor gezorgd. Nu is ze in de avonduren al een aantal jaren bezig voor haar S.P.D. diploma. Voor mensen in de administratieve sector een hoogst-begeerd papiertje. Alleen... de beleidsmensen weten dat en zij schroeven de exameneisen steeds verder omhoog als er teveel geslaagden dreigen te komen. Zo houd je een diploma elitair. Anita wil niet koste wat kost achter dat papiertje aan. Als na een aantal keren "middenmoten" het weer niet lukt te slagen voor alle onderdelen schuift ze de boeken rustig een poosje aan de kant. Er is nog zoveel te doen in het leven waar ze nu nauwelijks aan toe komt. Zoals aan de Vogelwacht bijvoorbeeld. Sinds drie jaar is ze lid. Ze is opgegroeid tussen de vogels: haar vader is druk met kanaries, ze woonden landelijk en broer Henk ging nogal eens met Jan Verhoeven op stap. Door de enthousiaste verhalen over de Wadden kreeg Anita zin om ook mee te gaan doen. Tot nog toe heeft ze er geen spijt van. Het zijn niet alleen de vogels die haar binnen de club houden (vogels kijken kun je eigenlijk beter in je eentje, of met z'n tweeën doen), maar vooral de gezellige en soms vreemde vogels die onze club rijk is! Als ze er over vertelt hoor je dat ze weer geniet van de grappen die er vorig jaar uitgehaald zijn, waarbij vooral John Hermans de dans ontsprongen is. Jammer, maar.... John je bent gewaarschuwd!! Als ze enigszins tijd heeft loopt ze mee met de inventarisaties en publiekswandelingen. Maar ze is niet zo fanatiek dat ze zich nat laat regenen! Naar die inventarisaties gaat ook haar belangstelling uit. Zogauw haar studie het toelaat wil ze daar meer mee gaan doen. Niet alleen droog tellen wie, wat, waar en wanneer, maar ook vergelijkingen maken. Dat kan in allerlei richtingen: hoe was het met die vogel een maand geleden, hoe verloopt het door het

jaar....? Maar ook: Hoe verloopt het door de jaren? Door de streken? Nou ja, iedereen met een hobby in grafieken en tabellen weet wat je allemaal uit kunt vogelen. Ze is er al een klein beetje mee bezig geweest, tot groot genoegen van iedereen. Ze wil ook wat meer doen met bijzondere soorten. Zo bezoekt ze geregeld haar tante in Mierlo. Van daaruit weet ze dat er elk jaar een solitaire visarend bij het Beu-ven op de Stabrechtse Heide zit, mooi om dat over jaren te volgen. Ik kan haar vertellen dat er vijftientig jaar geleden ook al jaarlijks een visarend gesignaleerd werd op ongeveer dezelfde plaats (ik heb hem met eigen ogen gezien op een heel vroege morgenwandeling!) Zou het dezelfde zijn? Het lijkt ons beiden onwaarschijnlijk; zo oud zullen die dieren toch niet worden?? Kan iemand ons daarover opheldering verschaffen? (vogelgidsen praten niet over leeftijden). Maar ook in het volgen van bijzondere vogels stelt Anita zich reëel op. Ze beseft heel goed dat vogels niet op ons zitten te wachten om zich te vertonen en dat je ze eerder kwaad dan goed doet als je in een colonne erop afgaat om toch maar een glimp van dat speciale beestje op te kunnen vangen. Nee, Anita geniet ervan als ze vogels hoort en ziet. Ziet vliegen, moet ik eigenlijk zeggen, want zij herkent ze eerder aan hun vluchtbeeld dan aan hun roep of zang. Als bestuurslid vindt ze het een van de "zorgen" dat sommige nieuwe vogelwachters zich zo zelden laten zien op vergaderingen en bijeenkomsten. Jammer want waarom geef je je dan op als je je neus niet laat zien? Tijdgebrek - ze denkt daar bij aan zichzelf -zal waarschijnlijk de hoofdoorzaak zijn. Onwennigheid een tweede. Het alleen maar jammer vinden is voor het bestuur niet voldoende. Er moet toch een mogelijkheid zijn die nieuwe leden actief te laten worden en blijven? Er wordt op "gebruurd". Anita heeft nu nog geen aparte taak in het bestuur. Daarvoor ontbreekt haar de tijd, maar ook de kennis rond het besturen van een club.

Dus probeert ze zich in haar schaarse vrije tijd in te leren. Op de hoogte raken van wat iedereen zoal "uitgebruurd" heeft. Niet alleen de eigen leden, maar ook al die landelijke en provinciale organisaties die het nu eenmaal zonder ons niet kunnen stellen. Een hele kluit. Maar ze vindt het niet erg. Integendeel, het is gezellig bij de Vogelwacht en iedereen is bereid haar vooruit te helpen. Dat klinkt goed. We hopen dus dat Anita nog een hele poos aanblijft tot haar en ons genoegen.

Margreet Hoefnagels

Inventarisatie 3 kensoorten

Zoals jullie wel zullen weten hebben we vorig jaar met een aantal personen de Maashorst geïnventariseerd op een drietal kensoorten te weten: de geelgors, de roodborsttapuit en de boomleeuwerik (zie verslag vorig Bruujssel). Ook dit jaar zijn we weer van plan om hiermee door te gaan, omdat we nog lang niet alle blokken hebben gehad.

Daarom in dit Bruujssel de oproep om je aan te melden bij John Hermans. Ook leden die vorig jaar niet aan deze inventarisatie hebben meegewerkt kunnen zich dit jaar opgeven. Het staat namelijk los van de inventarisatie van het vorige jaar.

Om nog even de twijfelaars over te halen volgt hieronder even wat er zo ongeveer nodig is voor deze inventarisatie.

- * Ongeveer 5 à 6 wandelingen van één tot anderhalf uur.
- * Wandelingen op uur en tijdstip, naar eigen keuze.
- * De wandelingen moeten gehouden worden in de periode van 20 april tot en met half juli.

Op zich toch niet zoveel gevraagd, daarom hoop ik dat er zich een heleboel leden zullen aanmelden. De leden die zich aanmelden krijgen dan voor 20 april een kaart van mij waar het blok op staat, wat ze moeten inventariseren en een uitleg over de manier waarop je de inventarisatie moet uitvoeren. Daarom nogmaals, bel mij even om mee te delen dat je een blok wilt inventariseren (tel.: 72777).

John Hermans

Verslag jaarvergadering Vogelwacht

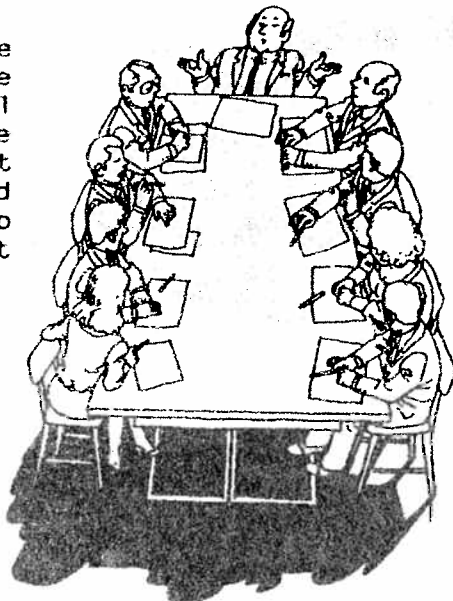
Er is mij gevraagd om een korte impressie te geven van de jaarvergadering, welke op 27 februari jl. in de Groenhoeve is gehouden. Ik zou allereerst op willen merken dat de opkomst van 20 leden maar matig te noemen was. Het viel me vooral op dat het alleen de bekendere vogelaars (d.w.z. de personen die je regelmatig binnen de Vogelwacht ziet) aanwezig waren. Voor zover mij bekend is heb ik geen nieuwe leden op deze jaarvergadering gezien. Dit vond ik erg tegenvallen.

We begonnen met een kopje koffie of thee, waarna de vergadering werd geopend door penningmeester Bart Gevers, daar onze voorzitter Pieter van der Voort helaas verhinderd was. De agenda bevatte 11 punten. De belangrijkste onderwerpen van deze vergadering waren:

1. De diverse jaaroverzichten van 1991.
2. De begroting voor 1992.
3. Benoeming kascommissie 1992, welke dit jaar bestaat uit Peter Wienbelt en John Hermans.
4. Bestuursverkiezing. Jan-Willem Hermans was aftredend en herkiesbaar, waar de aanwezige leden geen bezwaar tegen maakten. Wat betreft de openstaande vacature voor het vrouwelijk bestuurslid werd ik voorgesteld om deze te gaan invullen. De aanwezige leden hadden geen tegenkandidaat en ook geen bezwaren, zodat met het voorstel van het bestuur werd ingestemd.
5. De voorjaarsexkursie. Deze wordt dit jaar niet door het bestuur georganiseerd. Er werd gevraagd of er leden waren die hier wel iets voor voelden om het te organiseren. John Hermans heeft aangeboden om één van de organisatoren te zijn. Als er nog meer leden belangstelling hebben, kunnen ze dit kenbaar maken aan John.

Na nog enkele personen bedankt te hebben voor hun inzet, vooral de trouwe bezorgers van het Bruuijsel en de maandelijkse agenda en de hoop uit te spreken dat dit in het nieuwe jaar wordt voortgezet, werd de vergadering gesloten. Na afloop was er de mogelijkheid om nog wat na te praten en iets te drinken.

Anita van den Acker

Op stap ... de Voskuilenheuvel

Deze keer ben ik samen met Jan-Willem en John Hermans naar een gebied geweest wat zeker de moeite van het bezoeken waard is. Het is het Peellandschapspark Voskuilenheuvel. Dit park is gelegen in de gemeente Venhorst, daar waar de Schepensdijk en de Voskuilenweg elkaar kruisen.

Het park is ontstaan uit een vroegere trimbaan en de oude vuilnisberg. Dit geheel is door een groep vrijwilligers omgetoverd tot het park wat het nu is, met een grootte van 17 Ha. Zoals de naam al zegt is er geprobeerd om een zo goed mogelijk Peellandschap te verkrijgen zoals dat daar vroeger geweest is.

Het gebied wordt doorkruist door twee verschillende wandelroutes, één van 1.6 km en één van 2.6 km. Deze voeren langs verschillende vennen namelijk: het Berkven, het Grootven en het Poelven. Deze vennen staan grotendeels droog maar zijn nog wel vochtig. Op sommige plaatsen kun je er de zonnedauw nog aantreffen!

Toen we aankwamen op een overigens zeer mooie dag, die door kon gaan voor een zomerdag, werden we direct begroet door de vrolijk zingende geelgors, die ergens in de struiken langs het Berkven moest zitten maar niet te vinden was met de kijker.

Na enige minuten gelopen te hebben hoorden we een hoop kabaal dat gemaakt werd door een grote groep kauwen en roeken.

De oorzaak was al snel gevonden, een prachtige sperwer die zwevend over de bosrand zichzelf goed liet bewonderen.

Hij (of zij) was een soort baltsvlucht aan het maken, en dat was natuurlijk niet voor niets. Even later konden we namelijk een andere sperwer zien vliegen.

Aan de vele plukplaatsen in het bos konden we zien dat dit sperwerpaar hier al een behoorlijke tijd vertoefde. Waarschijnlijk zullen ze dan ook het bos in dit gebied als broedplaats gaan gebruiken.

In het bos aangekomen werd onze aandacht getroffen door een schaapskooi die geheel volgens de traditie gebouwd was. Met de grote plaggen en de heide op het dak leek het net of de hut zo uit het verleden was gekomen. Echter het glazen raampje in het dak wees erop dat er toch een verschil aanwezig was.

Na het bos kwamen we bij de oude vuilnisbelt. Daar is een echt paradijs voor hazen, konijnen en fazanten aanwezig. Er wordt namelijk nagenoeg niets gedaan aan de begroeiing, zodat er veel lage dekking aanwezig is. In de lucht zagen we nog even een havik voorbij zweven die echter vrij snel weer verdween. Dit in tegenstelling tot onze sperwer die we nog geregeld terugzagen. Eén keer in een prachtige duikvlucht, recht de boomtoppen in, een hoop gepiep van een angstige merel en ... Een sperwer met niets in zijn poten. Deze keer had de merel geluk gehad.

Op onze wandeling kwamen we ook een visvijver tegen. Deze vijver, die rood zag van het ijzer in de bodem, zijn we rondgewandeld. Het enige wat we daar zagen was een luid toeterende meerkoet. Teruglopende door de ruigte van de vuilnisbelt en daarna langs het Poelven zagen we nog enkele mezen en hoorden we een roodborst zijn melodieuze liedje ten gehore brengen.

Al met al een mooie wandeling. Zeker de moeite waard om eens te bezoeken.

Trouwens, er wordt bij verschillende punten langs de wandelroute informatie gegeven over verschillende onderwerpen door middel van kleine tekstbordjes, dus er is altijd iets van op te steken.

Ik wens jullie veel wandel en kijkplezier!

Pedro van den Acker.

Excursie ... ?

Na enkele telefoontjes bleek dat de geplande excursie op zondag 8 maart jl. naar de Kalmthoutse Heide (in de buurt van Roosendaal) niet door zou gaan. De weersvoorspellingen voor die bewuste zondag waren positief, zodat Frans de Bruin, Willie Bergmans en ondergetekende besloten om landgoed "De Tongelaar" te Mill met een bezoek te vereren.

Zoals altijd wist Willie ook nu weer een binnendoor-weggetje naar Mill. En dat hoeft lang niet altijd een verharde weg te zijn. Hobbeld de hobbeld de hobbeld ... etc. Volgens Willie was dat niet zo erg, hij had pas geleden toch nieuwe schokdempers onder zijn auto laten leggen, dus wat maakt het uit. Dat deze route de moeite waard was, bewees de spierwitte buizerd, die net voor onze auto wegvloog. Jammer genoeg zagen we geen wulpen, die regelmatig in dit gebied te vinden zijn.

Na zo'n twintig minuten kwamen we bij het landgoed aan en parkeerden onze auto bij het defensiekanaal (dus niet onder een boom!). Hier werden we verwelkomd door diverse welluidende voorjaarsgezangen, waaronder die van de zanglijster, vink, roodborst, heggemus, winterkoning en diverse mezensoorten. Het voorjaarsgevoel bekwam ons echter snel, waardoor we plots uit onze winterslaap werden gehaald en omgevormd tot fanatieke soortenjagers. Aan het einde van deze ruim twee en een half uur durende wandeling bleven we steken op zo'n kleine veertig soorten, wat niet slecht genoemd mag worden. Uiteraard was het ons niet alleen om het aantal vogelsoorten te doen. Met dit prachtige voorjaarsweer is het heerlijk om buiten in de natuur te zijn en te genieten van de flora en fauna. In de Tongelaar vindt men dit in al zijn facetten terug. Bosopstanden, weiden,

akkers, laanbeplantingen, houtwallen, waterlopen, boerderijen en een laatmiddeleeuws kasteel. Bij deze laatste treft men sinds jaar en dag een kauwenkolonie aan, die deze vesting als hun domein hebben uitgekozen. Verder troffen wij die zondagochtend diverse boomkruipers aan op de stammen van de imposante eikebomen. Ook een troep sijsjes (ca. 25 exemplaren) ontbrak niet. Zij deden zich tegoed aan de talrijke elzenpropjes. Schuw waren ze overigens niet. Datzelfde gold ook voor een koppeltje goudhaantjes, die zich van een afstand van niet meer dan twee meter lieten bekijken. Waarschijnlijk vonden ze het op dat moment belangrijker om elkaar het hof te

maken, dan dat ze zich druk maakten om enkele glurende vogelaars. Opvallend was het aantal waargenomen geelgorsen in dit gebied (ca. 10 exemplaren).

Op verschillende plaatsen zagen we dassen- en reeënsporen, terwijl braakballen de aanwezigheid van een torenvalk verradden.

Aan het einde van zo'n tocht mag je concluderen dat dit soort wandelingen ook in een groter verband binnen de Vogelwacht mogelijk moet zijn. De tendens de laatste jaren is dat het animo bij groepsexcursies, met uitzondering van de meerdaagse excursies, steeds minder wordt. Waar een aantal jaren terug een gemiddeld aantal excursiegangers van 15 personen normaal was, ziet men nu regelmatig groepjes van circa 5 personen een of ander veraf gelegen natuurgebied in Nederland bezoeken. Het begint er op te lijken dat genoemde excursies een aangelegenheid aan het worden is, waaraan alleen de harde kern deelneemt. Een en ander komt het doel van excursies, namelijk het in breed groepsverband bezoeken van een natuurgebied waarbij het aangename met het nuttige verenigd wordt, niet ten goede. Met het -aangename- bedoelen we; het buiten in de natuur wandelen en genieten van alles wat de natuur te bieden heeft. Met het -nuttige- bedoelen we; het versterken van de sociale binding en kontakten binnen de Vogelwacht en niet in de laatste plaats, het educatieve karakter wat ertoe bijdraagt dat de kennis van vogels en hun biotoop wordt vergroot.

Om aan bovengenoemde doelstelling te voldoen, is het niet strikt noodzakelijk om veraf gelegen natuurgebieden te bezoeken. Binnen een straal van pakweg vijftig kilometer zijn diverse waardevolle gebieden te vinden, die een bezoek meer dan rechtvaardigen. Denk hierbij aan: de Maashorst, St. Annabos, het Hemelrijk, de Tongelaar, Estersbroek (Escharen), de Vilt (Beugen), boswachterij St. Anthonis, de Ooypolder, de Grote Peel, de Stabrechtse Heide etc.

Het is belangrijk om voldoende afwisseling te krijgen in excursies van een hele dag of die van een halve dag, verderweg of dichterbij. Voor mensen met kinderen kan een excursie van enkele uren aantrekkelijker zijn dan een lange dagexcursie. De doorgewinterde vogelaar daarentegen zal dit laatste misschien prefereren.

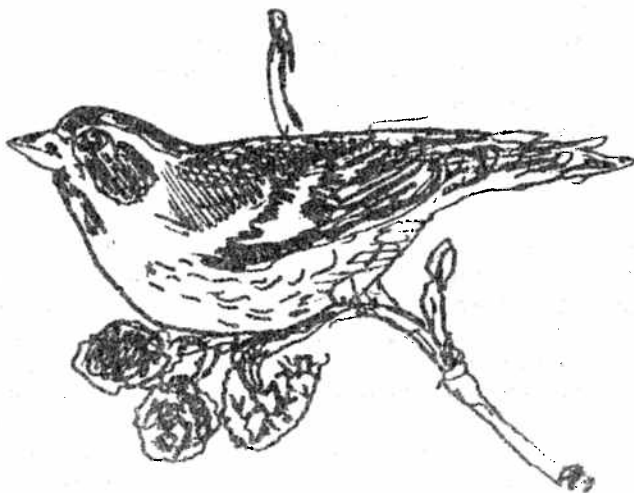
Om meer diepgang in de excursies te krijgen is het prettig als je van te voren wat meer informatie van het te bezoeken natuurgebied hebt. Hierdoor krijgt men een beter idee welke vogelsoorten, en dan met name de bijzondere vogelsoorten, je kunt verwachten. Een en ander vergt natuurlijk wel wat voorbereidingstijd. Misschien dat een nieuw op te richten taakgroep excursies, cq. publiekswandelingen de belangenbehartiging hieromtrent op zich kan nemen, waardoor een zekere continuïteit gewaarborgd is. De werkzaamheden kunnen dan immers binnen die taakgroep verdeeld worden.

Voor het bestuur van de Vogelwacht is het van belang dat zij weet wat er zich binnen de vereniging afspeelt, waardoor het mogelijk is om op de juiste manier op bepaalde ontwikkelingen te anticiperen.

In deze context is het de overweging waard de mogelijkheden na te gaan voor het creëren van een overlegsituatie waarbij alle coördinatoren van de verschillende taakgroepen, alsmede een bestuurslid, aanwezig zijn. Hierdoor kunnen zaken als doelstellingen, taken en activiteiten e.d. beter op elkaar afgestemd worden. Bijkomend voordeel is dat het bestuur bepaalde werkzaamheden gemakkelijker naar de taakgroepen kan delegeren, waardoor er meer tijd vrijkomt voor beleidskundige zaken.

Men krijgt wel eens de indruk dat de verschillende taakgroepen binnen de Vogelwacht door de jaren heen een eigen leven zijn gaan leiden waardoor het zicht voor de buitenstaander weggenomen wordt. Beter zou zijn om meer openheid van zaken te geven, zodat de gehele vereniging weet waar we mee bezig zijn. Op de langere termijn levert het meer aandacht schenken aan een extravert beleid een groter rendement op. Een en ander kan alleen gerealiseerd worden als alle neuzen dezelfde kant uitwijzen en als we onze gezamenlijke doelstellingen, zoals verwoord in onze statuten, proberen te bereiken door er met zijn allen zijn of haar schouders onder te zetten. En niet zoals nu gebeurt, een beperkt groepje dat in feite de kar, die Vogelwacht Uden e.o. heet, moet trekken. Hoe meer paarden vóór die kar, des te lichter de individuele inspanningen. Er is genoeg werk, dus schroom niet en informeer eens of men ergens aan mee kan helpen. Een ding is zeker: het geeft erg veel voldoening om onze gevleugelde vrienden, want daar draait per slot van rekening alles om, direct of indirect aan een beter leefmilieu te helpen. Zelf hebben wij daar weer profijt van!

Peter Noy

Jaarverslag Taakgroep Inventarisatie

Bijgaand tref je het jaaroverzicht aan van onze "zondagse" inventarisaties over het jaar 1991. Per gebiedje is het aantal waarnemingen vermeld, alsmede het percentage kans dat je deze soort daar tegenkomt. De laatste twee kolommen geven deze cijfers over het totaal aan. Het percentage trefkans is gemeten over het gehele jaar. Vooral voor de seizoen gasten geeft dat een wat vertekend beeld. Zo zal je rond deze tijd zeker de tjiftjaf tegenkomen tijdens de inventarisatiewandelingen. Maar omdat deze zomergast 's winters naar het zuiden trekt scoort hij over het hele jaar slechts 38%.

Zoals al eerder gemeld in het Bruujsel was de opkomst over het algemeen magertjes. Slechts een aantal keren konden alle drie routes op een inventarisatieronde gelopen worden. Het gevolg van het verminderde aantal ogen en oren is uiteraard terug te vinden in het aantal waarnemingen.

In totaal werden er dit jaar zeventig vogelsoorten genoteerd, tegenover drieënzeventig vorig jaar. Een aantal leuke waarnemingen die dit jaar wél op de bon gingen en vorig jaar niet waren: frater, goudvink, patrijs en roodborsttapuit. Daarentegen hebben we bijvoorbeeld de volgende soorten ten opzichte van het vorig jaar gemist: barmsijs, grauwe vliegenvanger, kwartel, witgatje en wiewaai. Nou zeggen deze verschillen niet zo gek veel over de vogelstand. Het heeft waarschijnlijk meer te maken met het aantal bezoeken dit jaar, slechts negen in plaats van de geplande twaalf.

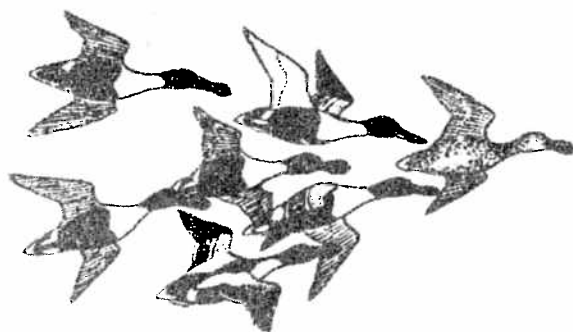
Ik hoop dat we met deze informatie weer voldoende hebben weergegeven wat er zoal in, op en rond ons prachtig natuurgebied de Maashorst vliegt en fladdert. Ten slotte nog dit, deze informatie wordt ook jaarlijks aan het Staatsbosbeheer ter beschikking gesteld. Naast de BMP-gegevens en de flora-inventarisatie van het IVN geeft dit het S.B.B. een goed beeld van de Maashorst.

Namens de werkgroep Inventarisatie,

Peter Wienbelt

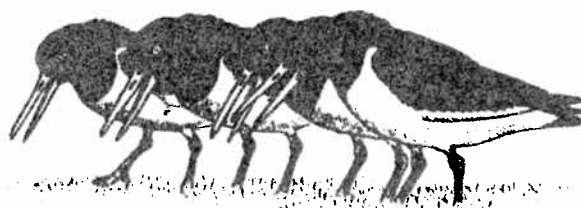
• Vogelwacht Uden E.O. Inventarisatie 1991

tot # inventarisaties 9	totalen per gebied						totaal voor de Maashorst	
gebied ---->	1	%	2	%	3	%	tot	% trefkans
blauwe kiekendief	1	13					1	4
boeren zwaluw	1	13	4	13			5	8
bonte kraai			1	13	7	20	8	11
boomkruiper	15	63	9	75	3	60	27	66
boomleeuwerik	1	13	2	25	4	60	7	33
boompieper	12	38	10	25	18	40	40	34
buizerd	21	100	15	75	9	80	45	85
ekster	4	38			1	20	5	19
fazant	3	25	7	50	1	20	11	32
fitis	20	25	24	38	49	40	93	34
frater			5	13			5	4
geelgors	119	100	62	88	29	100	210	96
gekraagde roodstaart					4	20	4	7
gierzwaluw			18	13			18	4
goudhaantje	77	88	45	50	23	80	145	73
grasmus	2	13	5	25	1	20	8	19
graspieper	23	50	44	25	16	40	83	38
groene specht	4	38	2	25			6	21
groenling	1	13	2	13			3	8
grote bonte specht	29	100	15	63	16	100	60	88
grote lijster	28	63	4	38	6	80	38	60
goudvink	1	13					1	4
havik	7	38	4	38	4	60	15	45
heggemus	10	63	12	50	2	40	24	51
holeduif	17	63	5	25	24	20	46	36
houtduif	357	100	138	100	14	80	509	93
kauw	88	38	78	25	1	20	167	28
keep	57	38	1	13	9	20	67	23
kievit	34	50	126	75	39	60	199	62
klapekster	2	25	5	50			7	25
kleine mantelmeeuw	1	13					1	4
kneu	4	13	4	13	42	60	50	28
kokmeeuw (ov)		63		25	2	20	2	36
kolgans	267	25	614	25	448	20	1329	23
koolmees	93	100	56	100	25	100	174	100
koperwiek	30	50	4	13	25	40	59	34

* Vogelwacht Uden E.O. Inventarisatie 1991

tot # inventarisaties 9	totalen per gebied						totaal voor de Maashorst	
gebied --->	1	%	2	%	3	%	tot	% trefkans
kramsvogel	51	75	74	38			125	38
kruisbek					4	20	4	7
kuifmees	30	75	7	38	7	100	44	71
matkopmees	17	63	9	75	6	80	32	73
merel	31	88	31	100	17	80	79	89
patrijs	9	13	2	13			11	8
pimpelmees	67	100	38	100	10	60	115	87
rietgors	19	75	7	25	3	40	29	47
ringmus	9	25	113	38			122	21
roek	33	25	3	13	5	20	41	19
roodborst	27	88	24	75	17	80	68	81
roodborsttapuit	7	50	1	13	1	20	9	28
sperwer	11	50	2	25	1	20	14	32
spreeuw	174	63	344	75	17	40	535	59
staartmees	33	63	19	63	9	60	61	62
sijsje	6	25	3	13			9	13
tjiftjaf	11	38	8	38	2	40	21	38
torenavalk	8	50	14	75	6	100	28	75
tuinfluiter			6	13			6	4
veldleeuwerik	82	88	149	100	80	100	311	96
vink	325	88	150	100	58	100	533	96
vlaamse gaai	22	100	18	88	13	100	53	96
watersnip					1	20	1	7
wilde eend			2	13	7	60	9	24
winterkoning	18	100	8	63	3	60	29	74
witte kwikstaart	2	25			1	20	3	15
wulp	2	25	10	38	6	60	18	41
zanglijster	11	38	6	25	5	20	22	28
zilvermeeuw (ov)	111	88	118	38	1	20	230	48
zwarte kraai	69	100	66	100	97	100	232	100
zwarte mees	14	75	2	13	7	60	23	49
zwarte roodstaart	1	13			4	20	5	11
zwarte specht	5	50	1	13			6	21
zwartkop	1	13	8	25			9	13
aantal waarnemingen							70	

Bijzondere Waarnemingen

Het lijkt wel of de Vogelwacht maar één vogelaar onder de gelederen heeft die oog en oor heeft voor bijzondere vogelwaarnemingen, nl. John Hermans. Ditmaal is onderstaande opsomming volledig van hem afkomstig. Natuurlijk is dit een prachtig resultaat, maar er zijn vast meerdere Vogelwachters die de wat minder bekende vogelsoorten in de kijker krijgen. Kom op, geef je ogen de kost en geef de informatie door aan de Redactie. Wij zijn je er zeer erkentelijk voor!!

- * 27 december 1991: Slechtvalk (1 exemplaar - juveniel)
Locatie: Tussen Odiliapeel en Landhorst
- * 22 februari 1992: Smient (2 exemplaren)
Locatie: Hemelrijk
- * 29 februari 1992: Rietgans (2 exemplaren)
Wintertaling (1 exemplaar)
Locatie: Hemelrijk
- * 01 maart 1992: Slobeend (3 exemplaren)
Locatie: Hemelrijk
Goudplevier (7 exemplaren)
Locatie: Brobbelbies
- * 14 maart 1992: Aalscholver (3 exempl.)
Locatie: Hemelrijk
- * 15 maart 1992: Blauwe Kiekendief (1 ex)
Locatie: Maashorst (2)

Peter Noy

Wetenswaardigheden ...

"Wetenswaardigheden ...", vanaf nu een nieuwe rubriek die de komende tijd in iedere uitgave van ons Bruujssel zal verschijnen. Het is de bedoeling dat in deze rubriek een aantal zaken zullen komen over bijzondere gebeurtenissen, dingen, prestaties etc. die met vogels te maken hebben.

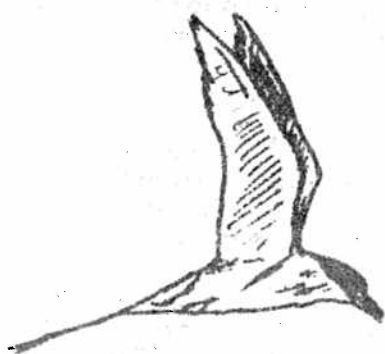
Omdat we nu toch met de voorjaarsstrek te maken hebben lijkt het mij op dit moment het juiste tijdstip om hier het een en ander van op papier te zetten.

Ontstaan van vogeltrek

Allereerst begin ik dan over het ontstaan van de vogeltrek want dit is anders ontstaan dan de meeste mensen zullen denken. Aannemelijk is namelijk om te zeggen dat onze zomervogels in de winter geen voedsel (lees insekten) kunnen vinden en dat ze daarom in de winter naar Afrika gaan omdat daar wel insekten zijn. Toch is dit precies de verkeerde gedachtengang. De werkelijkheid is namelijk dat van oorsprong alle vogels in Afrika broedden. Hier bij ons hadden we de ijstijd en was er geen geschikt biotoop aanwezig voor de vogels. Op een gegeven moment begon zich echter het ijs terug te trekken en ontstonden er in de zomer toendra-gebieden waar enorme hoeveelheden insekten konden leven. (Mensen die in de zomer eens in noordelijk Finland zijn geweest kunnen jullie hierover veel vertellen). Ook de vogels kregen dit in de gaten met het gevolg dat er steeds meer en steeds verder vogels van hun oorspronkelijk broedgebied naar het nieuwe gebied trokken. Echter in de winter bleef/blijft het in de nieuwe gebieden toch te koud voor veel vogelsoorten zodat ze dan gedwongen waren om naar hun oorspronkelijk broedgebied in Afrika terug te keren. Door de evolutie krijg je dan op den duur soorten die niet meer wegtrekken, soorten die wel wegtrekken maar niet meer naar Afrika gaan maar bijv. naar Zuid-Amerika etc., etc.

Reisafstand

Kampioen trekvogel is de noordse stern die binnen de poolcirkel broedt en aan de zuidpool overwintert, een afstand enkele reis van maar liefst 17.500 km. Deze vogel is dan ook acht maanden per jaar onderweg van de noordpool naar de zuidpool en andersom. Ook een aantal tapuiten leggen deze afstand haast elk jaar af. Dat zijn dan bijvoorbeeld de tapuiten die we hier begin april bij ons op de akkers kunnen tegenkomen. Een aantal broedt namelijk helemsal in Oost-Siberië en via Europa vliegen ze naar Afrika om daar de winter door te brengen. Ongelofelijke prestaties als je bedenkt dat de meeste vogels niet meer wegen dan een zakdoek.

Des te opmerkelijk wordt het als je bedenkt dat er binnen de vogelwereld ook nog een aantal soorten zijn die in één ruk dag en nacht doervliegend van hun broedgebied naar hun overwinteringsgebied trekken. Een mooi voorbeeld hiervan is de rietzanger, een soort die je hier in Nederland vooral kunt vinden in uitgestrekte rietvelden. Deze vogel vliegt 115 uren (haast vijf dagen!!) aan één stuk door met een gemiddelde snelheid van ongeveer 40 kilometer per uur, een afstand dus van meer dan 4.000 kilometer en dat met niet meer gewicht als een zakdoek.

Gewicht

Over dat gewicht gesproken nog iets opmerkelijks om bij de rietzanger te vermelden. Normaal gesproken weegt een rietzanger tien tot twaalf gram. Voordat de vogel naar Afrika vertrekt legt hij een flinke voorraad aan en wel dusdanig dat zijn gewicht hierdoor verdubbelt. Tijdens zijn vijfdaagse reis verbruikt hij al dit vet als brandstof en eenmaal aangekomen in Afrika weegt hij weer zijn normaal gewicht van ongeveer tien gram.

Ook een soort als de braamsluiper die je in onze omgeving regelmatig kunt tegenkomen doet hetzelfde. In mijn ogen prestaties die mijn bevattingsvermogen te boven gaan, met andere woorden ongelofelijk.

Vlieghoogte

Ook de hoogte waarop een aantal trekvogels zich naar hun broedgebieden begeven is opmerkelijk te noemen. Zo heeft men op 6.000 meter hoogte nog grutto's waargenomen, een hoogte waar de mens al lang en

breed zuurstofmaskers nodig heeft en zeker bij een inspannende bezigheid als het vliegen. Ook een grote vogelsoort als de kraanvogel is al eens op 4.300 meter hoogte waargenomen.

Aantallen

De aantallen die elk jaar weer wegtrekken zijn enorm. Naar schatting trekken elke herfst zo'n vijf miljoen vogels naar Afrika en dan vergeten we nog maar even de vele miljoenen vogels die van het hoge noorden naar ons komen of in het zuiden van Europa overwinteren.

Zo kun je op geschikte locaties grote aantallen tegenkomen, bijvoorbeeld bij de Bosporus (Turkije) passeren op één dag wel eens 40.000 ooievaars en in Rusland hebben ze in drie uren tijd wel eens 200.000 vinken voorbij zien vliegen.

Het blijken er zo veel te zijn dat je kunt stellen dat er bij ons op elke kilometer 30.000 vogels elke nacht overvliegen en dat gedurende zes weken tijd.

Dat de vogeltrek een aangeboren gedrag is bewijst de koekkoek heel mooi. De volwassen koekkoeken vertrekken hoofdzakelijk in augustus al naar Afrika, terwijl de jongen dit pas in september doen. Aangezien de jongen door andere ouders zijn opgevoed en bovendien nog ruim een maand later vertrekken en toch in hetzelfde overwinteringsgebied in Afrika aankomen is hiermee heel mooi bewezen dat het trekgedrag aangeboren is.

Bedreigingen

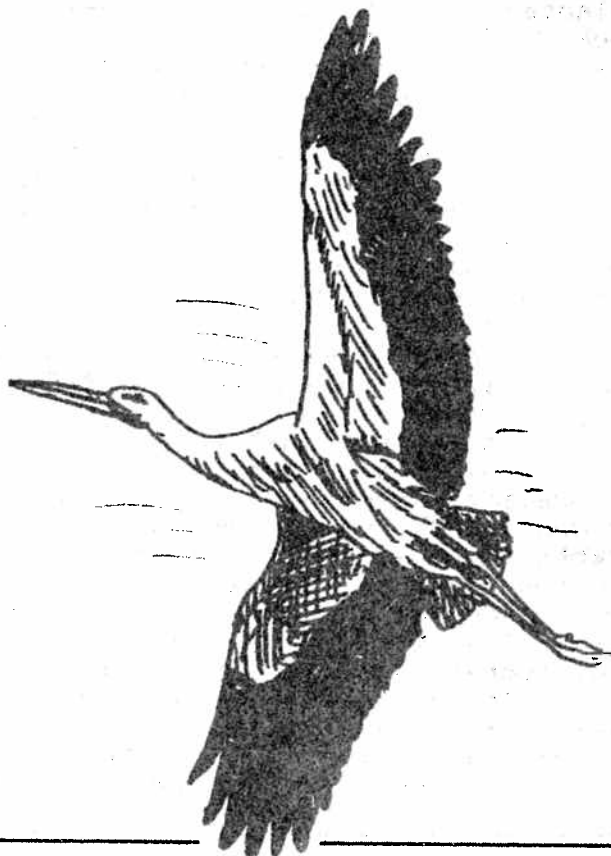
Als laatste nog iets over de bedreigingen die trekvogels ondervinden tijdens hun tocht.

Deze bedreigingen zijn o.a. de jacht in Middellandse Zee-gebieden, het steeds groter worden van de Sahara, waardoor het elk jaar moeilijker wordt om in één keer deze woestijn te overbruggen, toenemend gebruik van gif, etc., etc.

Voor al de jacht is een grote boosdoener. Zo worden er in Frankrijk elk jaar vijf miljoen veldleeuwerikken gedood terwijl ter vergelijking er in Nederland maar 250.000 tot 500.000 broedden. Daarom is het dan ook niet verwonderlijk dat je voor de meeste trekvogels kunt stellen dat als er drie exemplaren in de herfst wegtrekken er hier maar één exemplaar in het voorjaar van terugkeert.

Ik hoop dat jullie van deze rubriek iets opgestoken hebben. Als dat zo is zal ik zorgen dat er in het volgende Bruujssel weer een aantal wetenswaardigheden staan die niet bij iedereen bekend zijn.

John Hermans

Naar België ... ??

Op zondag 8 maart jl. stond een excursie op het programma naar de Kalmthoutse Heide. Dit is een groot Belgisch heidegebied net over de grens van Nederland.

Schijnbaar hebben de Udense en omgeving-vogelaars niet zo'n goede kijk op dit natuurgebied. 's Morgens om acht uur stonden Maria van Dommelen, Johan van Roosmalen en ondergetekende te wachten op de Udense Markt op nog meer vogelaars

Helaas, het wachten werd niet beloond. We besloten om met zo'n kleine groep niet naar de Kalmthoutse heide te gaan, maar het dichterbij huis te houden. Het was weer een tijd geleden dat we het Wijboschbroek bezocht hadden, vandaar werd deze gedachte omgezet in een rit naar bovengenoemd schitterend natuurgebied.

Na het kerkdorp Eerde kruist het spoor de doorgaande weg die naar Wijbosch leidt. In de bocht kan men naar rechts, vervolgens bij de T-splitsing links en de eerstvolgende weg rechts-aanhoudend komt men op het parkeerterrein van het Wijboschbroek. Dit voor degenen die na het lezen van dit verhaal de smaak te pakken krijgen eerst even iets over het gebied.

Het Wijboschbroek is een circa 300 hectare groot natuurgebied waarvan Staatsbosbeheer circa 200 hectare in het bezit heeft. Het gebied bestaat uit oude loofbosjes op leemgrond. Nat dus, vandaar ook de benaming "Broek", wat zoveel betekent als natte grond. Hierdoor is het een typisch voorjaarsbos, zowel op planten- als op vogelgebied. Helaas was tijdens onze wandeling ook duidelijk te zien dat hier de grondwaterstand ver gedaald is. Als dit zo doorgaat moeten we de naam veranderen in "Wijbosch-bos". Diverse varianten van de eventueel aan te leggen A50 autosnelweg doorsnijden het gebied. Mocht dit doorgaan dan zal dat ongetwijfeld de doodsteek voor het Broek zijn. "Wijbosch-weg" zal dan de nieuwe benaming worden.

Afijn, even niet aan denken en genieten van wat er nu is. Diverse vogels laten hun liedje nu al horen. Volop fluitend hoorden we de vink, merel, grote lijster, zwarte mees, boomkruiper en voor Johan en Maria hun eerste tjiftjaf weer. Ja, het is nu wachten op de fitis! Ook diverse buizerden bewonen dit gebied. Zouden ze hier gaan broeden of hebben we hier met Scandinavische gasten te doen? Over ongeveer een maand weten we het zeker. De blijvers zijn dan volop aan het nestelen. Door het natte karakter liggen er ook nogal wat vijvertjes en sloten in het gebied. Ideaal voor de padden. Tijdens onze wandeling kwamen we zo ook diverse gewone padden tegen. Hoezo gewoon? Dat is nu eenmaal de benaming die we aan deze pad hebben gegeven. Het is de algemeenste pad in Nederland die we kunnen tegenkomen. Sommigen waren al bezig met hun vrijage. De mannetjes zijn kleiner dan de vrouwtjes. Om tot copuleren te komen bestijgt het mannetje het vrouwtje. Dit was gratis te bewonderen. Het vrouwtje heeft een holle rug, zodat alles goed past. Doordat de beesten erg bijziend zijn komt het regelmatig voor dat een mannetje op een ander mannetje klimt. Deze hebben echter een bolle rug, zodat dit avontuur een snel einde krijgt. In de vijver konden we al enkele paddensnoeren zien.

Een kikker legt haar eieren in een grote klont, het zogenaamde kikkerdril. De eieren van padden zien er soortgelijk uit, echter deze worden afgezet in schoeren. Je moet het maar weten. Er zijn plantjes die nu al bloeien. De bosanemoon is er zo een. Deze is volop te bewonderen in het Wijboschbroek. De bosanemoon moet zo vroeg in het seizoen bloeien omdat later in het jaar het bladerdak van het loofbos zo dicht is dat er weinig zon meer op de bodem komt. Dus voordat dit gebeurt moet de plant gebloeid en de nodige reserve's opgebouwd hebben om de zomer te kunnen overleven. Inmiddels was het tien uur geworden en werden we overspoeld door de trimmers. Een vogelaar moet het niet hebben van die snelheid en doet het wat rustiger aan.

We hadden echter nog niet genoeg van het buitenzijn zodat koers gezet werd naar een voor ons zo vertrouwde omgeving, de Maashorst. Eerst een lekker bakje koffie in het Bezoekerscentrum en daarna weer op pad. Het Beekdal en de heide wilden we bekijken. In het Beekdal was de tjiftjaf ook volop te horen. De tjiftjaf overwintert in Noord-Afrika en is bijtijds weer terug. Op de heide zagen we het klapstuk van deze dag. Neen, geen klapekster maar een boomleeuwerik. Amper op vier meter afstand liet deze vogel zich schitterend bewonderen door ons drieën. Op dit moment (baltstijd!!) is het verenkled op zijn mooist. Vooral de oranjebruine wangen staken zeer sterk af tegen de felle witte oogstreep en gezichtsmaker. Verderop zagen en hoorden we de typische baltsvlucht van een andere boomleeuwerik. Vanaf een top van een boom wordt spiraalsgewijs de hoogte ingevlogen om vervolgens weer af te dalen. Onderwijl het bekende "lu-lu-lu"-liedje ten gehore brengend. De boomleeuwerik is veel minder talrijk dan de boompieper. Een vogel die bijna hetzelfde biotoop bewoont. Het nestje bestaat uit een kuiltje in de grond. Het is daarom zo jammer om te zien dat er zoveel loslopende honden dwars door de heide klossen, dus hondenbezitters, let op!! Dat we te maken hebben met een niet alledaagse vogel blijkt wel uit de SOVON-gegevens. "De totale populatie bedraagt 800 tot 900 broedparen. De soort is in de laatste decennia met 50 tot 100% achteruitgegaan en mag als bedreigd worden beschouwd". Een soort die we in de Maashorst dus goed in de gaten moeten houden.

De terugweg bracht ons bij het ransuilenbosje. Nog enkele ransuilen zaten bij elkaar te roesten (betekent: uitrusten). Vandaar dat we spreken over de roestplaats van ransuilen. Nog enkele, het broedseizoen is voor deze uilensoort reeds begonnen. Binnen enkele weken zijn ook deze exemplaren een jachtgebied aan het afbakenen. In het najaar vormen ze dan weer groepen.

Inmiddels kondigt de maag aan dat het rond etenstijd is en gaat ieder zijns of haars weegs. Al met al een leuke, geslaagde zondagmorgen. Kunnen we jullie de volgende keer ook verwachten?

Jan-Willem Hermans

Vogel onder de loep ...

De merel

Er zullen niet veel mensen zijn die geen merel kennen. Zonder merels in de buurt zou onze woonomgeving er een stuk saaier uitzien. De laatste weken kunnen we weer volop van zijn prachtig voorjaarslied genieten. Dat begint al aan het einde van de winter en duurt tot ver in de zomer. De zang heeft

niet alleen het doel om het territorium te bevestigen, maar ook om een vrouwtje te lokken. De typische alarmroep, als er bijvoorbeeld een kat in de buurt is, bestaat uit plotselinge schelle tonen die in een vast patroon worden herhaald.

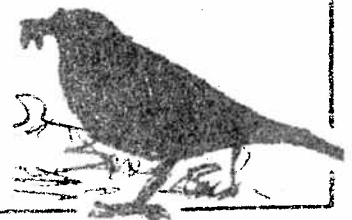
Het mannetje is de enige Europese vogel met een zwart verenpak en een gele snavel. Z'n veren zijn echt roetzwart en hebben niet die glans of kleurige lichtspiegeling van andere zwarte vogels zoals de kraaiachtigen. Het vrouwtje is minder opvallend gekleurd. Ze heeft in het najaar een donkerbruine tot zachtbruine kleur, maar mist de gele snavel.

Merels komen heden ten dage overal voor, maar oorspronkelijk waren het uitsluitend bosbewoners. Nu maakt men nog onderscheid tussen de bosmerel en de stadsmemel. Beiden zoeken elkaars omgeving niet op (bosmerels komen hooguit in de buurt van de bewoonde wereld). Ook wat hun gedrag betreft, zijn ze uit elkaar gegroeid. Stadsmerels zijn minder schuw dan hun soortgenoten uit het bos. Merels zijn vlugge en lenige vliegers en behoren tot de lijsterachtigen, maar ze hebben een duidelijke andere motoriek. Tijdens de vlucht ontbreekt het typische golvende patroon van de andere lijsters. Merels zijn erg algemeen en daarom is hun aantal moeilijk te schatten. Voorzichtige cijfers wijzen op 600.000 - 900.000 broedparen in ons land. Het aantal lijkt toe te nemen. Onze merels zijn standvogels; ze blijven in de winter in of bij hun territorium. Alleen de jongen trekken het eerste levensjaar naar het zuiden. De populatie hier wordt 's winters tijdelijk aangevuld met noordelijke merels (Scandinavië).

Het voedsel bestaat meestal uit wormen. Later in het jaar wordt overgeschakeld op rijpe bessen en vruchten. Dat vangen van wormen is best wel leuk om te zien. Met zijn kopje opzij staat een merel doodstil: om plotseling toe te happen. Een merel kan enkele wormen per minuut vangen en verwerken.

Het nest van de merel wordt gemaakt in een dichte dekking. Dit kan een struik zijn met veel takjes en twijgen, maar ook wel tegen een stam van een lage boom. Het komvormige nest, bestaande uit takjes, worteltjes en droog gras, wordt aan de binnenkant afgewerkt met zacht nestmateriaal. De drie tot vijf eieren, welke een groenachtig blauwe kleur hebben, worden zo'n 13 dagen bebroed. Na nog eens 13 dagen verlaten de vliegvlugge jongen het nest. Merels kunnen in een broedseizoen meerdere legfels grootbrengen.

Peter Noy

Vogelnamen - dialect (aflevering 1)

Een aantal jaren geleden heeft ons redactielid Margreet Hoefnagels eens een artikel gewijd aan oude Udenense vogelnamen. Zij is daarvoor in gesprek geraakt met Piet en Marie de Jong. Bij de huidige generatie zal ongetwijfeld een aantal namen vreemd in de oren klinken. Toch is het bijzonder interessant te weten welke vogel-bijnamen er op dit moment bij wat oudere Udenaren bekend en eventueel nog in het gebruik zijn. Door nu deze niet-alledaagse namen te verzamelen en te aktualiseren gaat een stukje historie met betrekking tot oude, Brabantse vogelnamen niet verloren. Tevens geeft dit wat meer inzicht in de straatnamen, zoals die recentelijk in het oostelijk gedeelte van de Udenense woonwijk Zoggel zijn toegekend. Hier komt men straatnamen tegen als: Klemvogel (sperwer), Toetimmerke (winterkoning), Morkolf (vlaamse gaai), Gruunsel (groenling), Bimbeeske (koolmees) en Ploegdrijverke (witte kwikstaart).

Voor deze gelegenheid ben ik te rade gegaan bij Johan en Miet van Kessel, rasechte Udenaren, woonachtig in het buurtschap Steeuwicht nabij het St. Annabos. Een aantal oude vogelnamen, zoals destijds door Margreet opgetekend, klonken hen bekend in de oren, terwijl daarentegen een aantal anderen hen minder bekend voorkwamen. Het totaal aantal op dit moment bekend zijnde vogelnamen, inclusief de bijbehorende verklaring of anekdote bedraagt 26 stuks. Vanwege de lengte heeft de Redactie besloten om het een en ander over twee edities te verdelen. Dialect is vaak streekgebonden en dat geldt dus ook voor vogel-bijnamen. Het kan dus voorkomen dat een verklaring voor een oude vogelnaam binnen een beperkt geografisch gebied bekendheid geniet.

De meeste bijnamen corresponderen met een bepaalde karakteristieke eigenschap of kleur van een vogel of vogelei. Enkele voorbeelden hiervan zijn: een *bimbeeske* (bimbeeske) of *bijendief* vangt bijen, een *klemvogel* of *klampert* klemt de prooi in zijn klauwen. Een *blauwlegger* en *schrijverke* zegt iets over de kleur en het pigment van de eieren.

1. Katuiltje (=steenuil)

Katuiltjes huisden vroeger vaak in knotwilgen of canadassen rondom de boerderij. Net als een kat jaagde een *katuil* vaak op muizen. Men vond ook dat het gezicht en de "kijk" van een steenuil op dat van een kat leek.

2. Klampert/klemvogel (=sperwer)

De sperwer heeft zijn bijnaam te danken aan het feit dat hij zijn prooi in de lucht slaat om het vervolgens stevig geklemd in zijn sterke klauwen naar een veilige plukplaats te brengen. Menig duifje heeft op deze manier het loodje moeten leggen. Vanwege dat klemmen (klampen) wordt hij *klampert* genoemd.

3. Kransuil (=kerkuil)

Iedereen kent de kerkuil wel met zijn karakteristieke kop. Het hartvormige gezicht, met daarin twee symmetrisch geplaatste donkerbruine ogen die je indringend kunnen aankijken. Deze vorm van het gezicht noemde men ook wel "krans", vandaar de naam *kransuil*.

4. Kerkkauw (=kauw)

De naam *kerkkauw* zegt het al; de kauw houdt zich graag op in de nabijheid van kerktorens. De laatste jaren vermindert het aantal kauwen zich in en rond de kerktorens, vanwege het dichtspijkeren van torenopeningen (denk aan duivenoverlast). De totale populatie ondervindt hier echter geen hinder van.

5. Morkolf (=vlaamse gaai)

Voor deze naam is geen verklaring bekend. Wel weten we dat hij vaak "lapbonen" of tuinbonen weghaalde. Vroeger werd de vlaamse gaai veel gevangen vanwege zijn mooie veertjes, die dan dienst deden als decoratie op de hoedjes van sommige heren!

6. Koolduif (=houtduif)

In het Ujes wordt *koolduif* als *kôlduif* uitgesproken. De naam zegt het al: de houtduif heeft de gewoonte om bij sneeuw de "kool" van het veld te halen. In sommige gevallen betekent dit een ware plaag voor de tuinder.

7. Houtspecht (=specht algemeen)

In zijn algemeenheid werd vroeger door vogelleken iedere specht een *houtspecht* genoemd. Aangezien spechten zich voornamelijk in of op boomstammen ophouden, is hiermee zijn bijnaam verklaard.

8. Kuilder of kûlotter (= wulp)

Deze naam heeft de wulp te danken aan het feit dat hij op pollen of buntgras in het veen gaat zitten, tussen de kuilen dus. De naam *kûlotter* is in deze context wat lastiger om te verklaren. Men vermoedt dat hij net zoals de otter in kuilen zit, maar het kan ook een verbastering van zijn roep zijn?

9. Bleshoen (=waterhoen)

Iedereen kent de waterhoen wel met zijn rode bles. Het schijnt er bij de paring nogal wild aan toe te gaan: ze duwen elkaar onder water, vaak totdat er eentje het leven laat.

10. Roosduifje (=Oost-Indisch duifje)

Het schijnt dat in vroegere tijden (en misschien nu nog?) het roosduifje speciaal gekweekt werd voor mensen die leden aan een bepaalde vorm van (netel)roos. De duifjes scheiden een zekere stof af die een heilzame werking heeft tegen roos.

11. Gele wiewaaw (=wielewaal)

Dit spreekt voor zich; geel vanwege de kleur en wiewaaw vanwege het binnens'monds uitspreken. Vroeger heeft er nog een koppeltje wielewalen gebroed in een kersenboomgaard aan de Steeuwichtweg. Tegenwoordig zijn deze prachtige vogels hier vrij zeldzaam.

12. Malder (=merel)

Een precieze verklaring van deze naam is niet te geven. Vermoedelijk betreft het hier een verbastering van het woord merel.

13. Mei-, waal- of boekvink (=vink)

De meivink is de standvogel, de vink met de blauwe snavel. Die zie je in mei nog. De waal is de wintergast met de witte bek. Deze is te herkennen aan zijn korte "slag". Waar de naam waal en boekvink vandaan komt is onbekend. Misschien heeft het iets met "broek" (nat land) of met "beuk" te maken?

Een aardig gezegde uit het verleden is als volgt:

"Bij mensen die in de zomer gaan vissen en in de winter gaan vinken,

daar zal het spek in de schouw niet gaan stinken!"

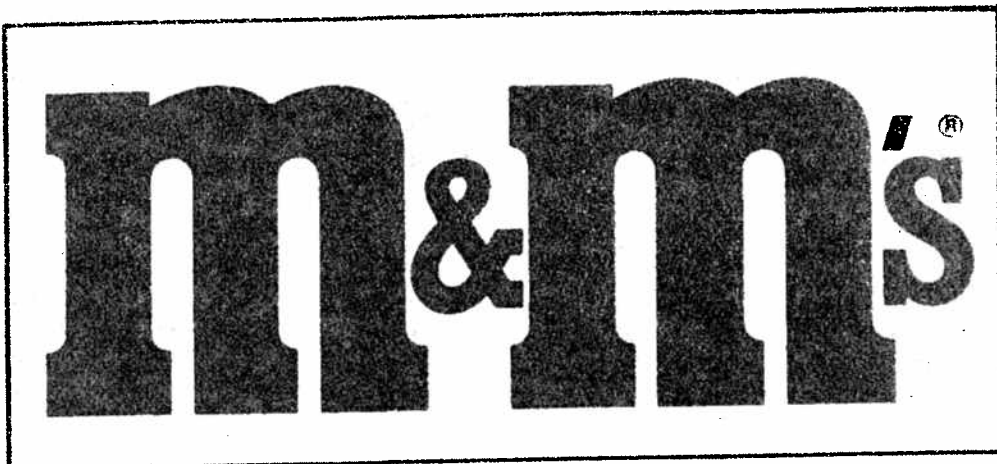
Vroeger doelde men met bovengenoemd gezegde op mensen die er wat minder warmpjes bijzaten. Het slachten van een varken was een aangelegenheid voor de wat meer welgestelde mensen. Géén spek in de schouw kan dus ook geen stank veroorzaken.

Tot zover deze eerste aflevering van de totaal zesentwintig streeknamen van bekende vogelsoorten. In het volgende Bruuijsel worden de overige dialectnamen aan het papier toevertrouwd. Ongetwijfeld zullen er namen tussenzitten die nog weer andere betekenissen en of aanvullingen hebben. De redactie stelt het zeer op prijs als eenieder bij zichzelf, familieleden of vrienden te rade gaat of eventuele andere vogel-bijnamen boven water gehaald kunnen worden. Wij vinden het erg leuk als je die namen met een eventuele verklaring aan ons door zou geven.

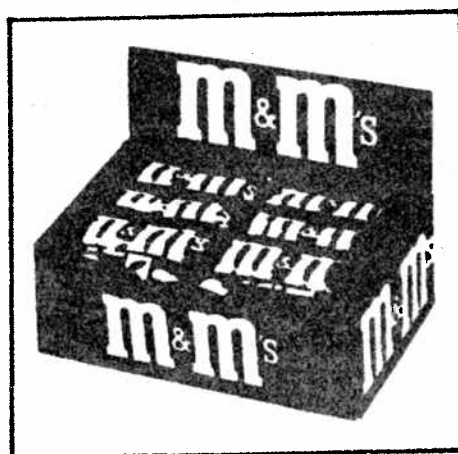
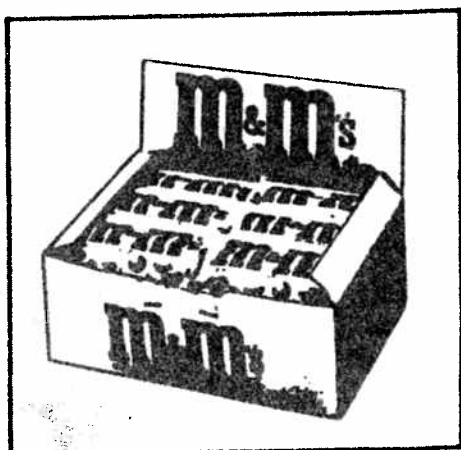
Peter Noy

Bron: - Piet en Marie de Jong (juni 1988)
- Johan en Miet van Kessel (december 1992)

M&M's melkchocolade
smelt in je mond, niet in je hand.

TAXIBEDRIJF
ZIEKENVERVOER

H. J. VAN ZUTVEN

Kastanjeweg 33, 5401 GW Uden
Telefoon 04132-50400
bgg 62537

**Bouwbedrijf
van der Pas Oss bv**

utiliteitsbouw
woningbouw
bedrijvenbouw
bouwservice

Gailliersweg 35, Oss
Postbus 235, 5340 AE Oss
Telefoon 04120-31925

**VAN DONZEL
UDEN**

Polder van Rillandse 6 - Kastanjeweg 66a Tel. 04132 82859

- * MEUBELEN
- BANKSTELLEN
- KASTEN
- EETHOEKEN
- SLAAPKAMERS
- * TAPIJTEN
- * GORDIJNEN

BOONAERTS

MARKT 24 UDEN

TEL 62548

'N GOEIE SLAGER

voor uden en omstreken:

de bruin Verzekeringen

WILHELMINASTRAAT 10a / 5401 CH UDEN TEL. 04132-62348

*alle verzekeringen
financieringen
Interpolls e.a.*

snijders metaal

SPECIAALZAAK METALEN-
IJZERWAREN-GEREEDSCHAPPEN

KAPELSTRAAT 1 UDEN.

ACTUELE MODE

Sportief en gekleed in één.
De college-lijn „New Look”,
waarbij wachtrivieren, kleur-
combinaties en dubbelvlezen
een grote rol spelen.

schoen-aangevend

SCHOENENHUIS ZEGERS

TEL. 04132-63992

GO WILD

Gazelle
The Wildbikes
puur avontuur...

...ATB-race, over-
gevoerd uit de USA, wint
ook hier snel terrein.
Gazelle ATB begint waar
gewoon fietsen ophoudt.
Dwars door 't wêland,
bossen, duiven en langs het
strand...
Deze storen Feldruiser
van Gazelle, niet te temmen,
18 'ruim'versnellingen.

Go Gazelle! Kijk bij ons!

VEN DE VILT
KERKSTRAAT 4 - UDEN - Tel.: 52520

Garantie: 3 jaar of 100.000 km

PAS BUITEN

Café Dirk van Zutven
Veghelsedijk 42
5401 PB Uden
Telefoon 04132-62827

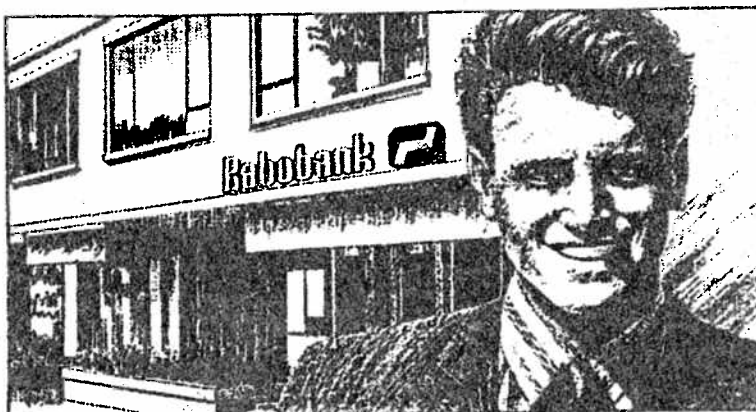

VOOR SPORTIEVE KLEDING

W&L BRESSERS

marktstraat 12 uden **mannenmode**

Complete bankservice in de buurt: bij de Rabobank.

Wie bankzaken goed wil regelen hoeft nooit ver te zoeken. Er is altijd een Rabobank in de buurt. Met alle bankdiensten en gunstige voorwaarden. Met kennis van plaatselijke omstandigheden. En met ervaren medewerkers en specialisten die u graag van advies dienen. Precies op uw maat, rekening houdend met uw wensen. Uw bankzaken zijn goed geregeld bij zo'n bank in de buurt.

Rabobank
Meer bank voor je geld

